

ԴԱԿԻԹ ԳՅՈՒՐՁԻՆՅԱՆ, ՆԱՐԻՆԵ ՀԵԲԵՔՅԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ

Վաճառքի ենթակա չէ:

3

Մաս 2

ԳԱՎԻԹ ԳՅՈՒՐՋԻՆՅԱՆ, ՆԱՐԻՆԵ ՀԵՔԵՐՅԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ

Հանրակրթական դպրոցի
3-րդ դասարանի դասագիրք

Մաս 2
3

Նկարիչ՝ Սուսաննա Այվազյան

Չորրորդ, վերամշակված
հրատարակություն

ԷԴԻԹ
ԴՐԻՆՏ
հրատարակչություն

Երևան 2020

Հաստատված է ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից

ՀՏԴ 373.167.1:809.198.(075.3)
ԳՄԴ 81.2 < Գ72
Գ 697

Գ 697 **Գյուրջինյան Դ., Հեքեքյան Ն.**
Մայրենի 3: Մաս 2/ Հանրակրթական
դպրոցի դասագիրք (չորրորդ վերամշակված
հրատարակություն) / Դ. Գյուրջինյան, Ն. Հեքեքյան.-
Եր.: Էդիթ Պրինտ, 2011.-80 էջ:

ՀՏԴ 373.167.1:809.198.(075.3)
ԳՄԴ 81.2 < Գ72

ISBN 978-9939-52-357-6

© Գյուրջինյան Դավիթ, Հեքեքյան Նարինե, 2020թ.

© «Էդիթ Պրինտ», 2020թ.

*Արևելի՛ բարեկամ, այս դասագրքի վերջում
«Իմ տեղեկարուն» վերնագրով մի բաժին կա: Օգրվիր նրանից:*

Ուշադիր դիտիր նկարները և պատմիր նկարներում պատկերվածը:
 Ասա՛, թե ինչ է լինում, երբ գործ անելիս՝

ա) համաձայնություն չկա

բ) համաձայնություն կա

ՀԻՎԱՆԴ ԴԴՄԻ, ԿԱՂԱՄԲԻ ԵՎ ԲԺՇԿԻ ՄԱՍԻՆ

Դդումն ասաց.

- Լավ չեմ, Կաղամբ:

Ապրող չեմ ես, շատ եմ հիվանդ:

Տես, մարմինս ո՛նց է դողում,

Ո՛նց է քրտինքն ինձ ողողում...

Կաղամբն էլ թե՛ գիտեմ, գիտեմ:

Ես բժիշկ եմ կանչել արդեն:

Իսկ մինչև որ նա գա հասնի,

Հոգամ պիտի ես քո մասին:

Դուռ-պատուհան պիտի խցկեմ,

Քեզ փաթաթեմ պիտի, ծածկեմ...

Մի լավ ապուր եփեմ հոնի,

Խմես, ջերմությունդ թողնի...

Ու Կաղամբը հանվեց մեկ-մեկ,

Ծակ ու ձեղքեր խցկեց մեկ-մեկ...

Հանում էր իր շորերն անթիվ,

Որ ընկերոջն իր փաթաթի:

Ծածկում էր ու հետն էլ հարցնում.

- Հը՛, Դդու՛մ ջան, հո չի՛ փչում...

Հը՛, Դդու՛մ ջան, հո չե՛ս մրսում...

Ու մի գլուխ հանվու՛մ էր նա:

Ընկերոջն իր ծածկու՛մ էր նա.

- Ծուտո՞վ, շուտով կապաքիևվի՛,

Հիվանդը իմ կլավանա՛...

Իսկ երբ բժիշկը վերջապես

Դուռը բացեց ու խուժեց ներս,

Մի կույտ տերև տեսավ միայն.

Ո՛չ մի կաղամբ, ո՛չ մի հիվանդ...

դդում

հոգալ

ձեղք

խցկել

Կանչեց.

- Ու՛ր ես, հիվանդ Դդում...

Կանչեց.

- Ու՛ր ես, ընկեր Կաղամբ:

Եկել եմ, որ հիվանդ բուժեմ,

Ոչ թե պահմտոցի խաղամ...

Ձայն չտվին, ու ձայն չեղավ,

Բժիշկը լուռ տնից ելավ,

Դուռը ծածկեց,

Քայլեց հեռու՝

Կասկածն ու վիշտը աչքերում:

Հանելուկ

Արմատը հողում,
Գլուխը դրսում,
Հազար շոր հագած՝
Դողում է, մրսում:

Բառերի գանձատուփ

1. Բառեր գրիր, որոնց կազմում կրկնվող բաղաձայն լինի:
Նմուշ՝ **դդում**, **աննման**:
2. Գրիր **հիվանդ**, **գալ**, **ծածկել**, **հանվել** և **վիշտ** բառերի հականիշները:
3. Գրիր **շոր**, **ապաքինվել**, **անթիվ**, **լուռ** և **վիշտ** բառերի հոմանիշները:

4. Լրացրո՛ւ աղյուսակը: Յուրաքանչյուր սյունակում 5 բա՛ռ գրիր:

միրգ	բանջարեղեն

5. *-եղեն* ածանցով առնվազն երեք բա՛ռ գրիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Կաղամբն ու դդումն իրար ինչո՞վ են նման և ինչո՞վ՝ տարբեր:
2. Կաղամբն ինչպե՞ս էր ուզում բուժել դդումին:
3. Կաղամբը հոնի ապուրն ինչու՞ պիտի եփեր:
4. Բժիշկը եկավ ու ի՞նչ տեսավ:
5. Բժշկին ինչու՞ թվաց, թե իր հետ պահմտոցի են խաղում:
6. Կաղամբին և դդումին վերջում ի՞նչ պատահեց:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Կաղամբի և դդումի օգտակար ի՞նչ հատկություններ գիտես: Տեղեկություններ հավաքիր և պատմի՛ր դասընկերներին:
2. Կաղամբից և դդումից մայրիկդ կամ տատիկդ ի՞նչ են պատրաստում:
3. Ի՞նչ խաղեր ես սիրում խաղալ: Նկարագրի՛ր դրանցից մեկը:

Աիրելի՛ Գիրունիկ, բանասարտեղծության մեզ գրված է՝ *բժիշկը խուժեց ներս*: հասկանում եմ, որ բժիշկը ներս է մտել: Ինչպե՞ս կարող եմ հասկանալ, որ բանասարտեղծն ինչու՞ հենց այդպես էլ չի ասել:

Իհարկե դու ճիշտ ես, *խուժեց* նշանակում է «ներս մտնել», ասկայն ոչ թե դրսից հանգիստ ներս մտնել, այլ արագ, թափով, վազելով ներս մտնել: Իսկ երբ թափուն, զգուշ, աննկարելիորեն են ներս մտնում, ասում են *սողունկել*:

ՈՐՍՈՐԴԻ ՍԻՐՏԸ

Ջահել ժամանակս մի անգամ անվանի որսորդների հետ եկա այս կողմերը: Իրենք դարան մտան, ինձ ուղարկեցին որսը քշելու: Հենց այս կողմերով գնալիս ձյունը փուլ եկավ և գնաց դեպի ձորը: Այդ ձայնի վրա թփերի միջից մի կխտար դուրս պրծավ ու իմ շվոցից կանգնեց, հետ նայեց: Ես կրակեցի: Երբ կրակեցի, տեսա, որ ներքին ծնոտը կախ ընկավ: Այդպես ծնոտը կախված փախավ, կորավ:

**որսորդ
կխտար
ձագ
մղկտալ
առաջ
փախչել
խեղձ**

Հաջորդ տարվա ամառնամուտին կացինը գոտիկս խրեցի, հրացանը վիզս գցեցի, եկա, որ ընկած գերաններից տաշտ շինեմ:

Ձորում ընկած մի հաճարի ծառ կար: Կռացա և հենց կացնով խփեցի, թփերի միջից մի շատ նիհար կխտար դուրս պրծավ՝ հորթը հետևից: Կխտարի ներքին ծնոտը կախ ընկած էր: Ծանաչեցի

իմ զոհին: Նայում եմ նրա ձագին, սիրտս մղկտում է. նիհար, բարակ: Հասկացա, որ իմ արածն է: Հասկացա, որ խեղձ մայրը ծնոտ չունի, որ արածի, կաթն անի ու իր հորթին կշտացնի... Ու այս կանաչ, այս առատ բնության մեջ երկունս էլ ցամաքել-չորացել եմ...

Ասես դիտմամբ, ինձ տանջելու համար երկունս էլ առաջս կանգնել ու չեն փախչում: Մայրը խեղձ-խեղձ նայում է ինձ, ու թվում է, թե ճանաչել է: Այնպես է թվում,

թե սիրուն աչքերը արցունքով լցրած՝ նախատում է ինձ, թե՛ «Անխիղճ, անաստված մարդ, քեզ ի՞նչ էի արել, որ իմ անմեղ ձագուկին էս օրը օգեցիր...»:

**արցունք
այսօր
արձակել**

Նայում եմ, նայում, ու սիրտս լցվում է:

Հետո ձայն տվեցի, որ հեռանան առաջիցս ու ինձ չտանջեն իրենց տեսքով:

Այդ օրվանից մինչև այսօր գնդակ արձակած չկամ ո՛չ մայր կխտարի, ո՛չ էլ որևէ կենդանու ձագի վրա...

Իմաստունի գրույցը

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

Պու կարդայիր մի հուպիչ պարմություն որսորդի կյանքից: Ասա նման չէ՞ քո լասժ ու կարդայած հեփիաթներին: Ինչու՞: Որովհետև հեփիաթներում պարմվում է անիրական, անհավասարալի դեպքերի մասին, կենդանիներն ու բույսերն էլ խոսում ու գործում են մարդկանց նման: Իսկ այս արեղծագործության մեզ հեղինակը պարմում, նկարագրում է կյանքի մի դեպք, որ իրականում պարահեղ է որսորդի հետ:

Կենդանիներն այսպեղ մարդկանց նման չեն խոսում, այլ իրենց պահում են այնպես, ինչպես կյանքում է լինում: Այսպիսի արեղծագործությունները **պարմվածք** են կոչվում, որովհետև դրանց հեղինակները իրական դեպքեր են **պարմում** մարդկանց և կենդանիների կյանքից:

Քառերի գանձատուփ

1. **Դարան մտնել** նշանակում է «թաքնվել՝ հակառակորդի վրա հարձակվելու համար»: Իսկ ի՞նչ են նշանակում՝ **ա) փուլ գալ, բ) կախ ընկնել, գ) միտք անել, դ) սիրտը լցվել, ե) ձայն տալ**:

2. Գտիր **ջահել, անվանի, տանջել, սիրուն** բառերի հոմանիշները:

3. Գտիր **ջահել, հաջորդ, բարակ, սիրուն, անմեղ** բառերի հականիշները:

4. Տրված բառերից **հորը** հոմանիշ չէ **նախատել** բառին. **հանդիմանել, կշտամբել, մղկտալ**:

5. Պատմվածքում ի՞նչ բառերով են բնութագրվում՝

ա) մարդը, բ) ձագուկը, գ) բնությունը, դ) մայր կխտարը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Տարվա ճոր եղանակին որսորդը վիրավորեց կխտարին:
2. Որսորդը երբ գնաց գերաններից տաշտ շինելու:
3. Մայր կխտարի աչքերում ինչ կարդաց որսորդը:
4. Պատմվածքում ծառի մի տեսակի անուն կա: Ո՞րն է դա:

Պատմությունների գամբյուղ

1. Կարդա՛ Վախթանգ Անանյանի որսորդական պատմվածքներից մեկը և պատմի՛ր:
2. Կենդանիների կյանքից զարմանալի ինչ դեպքեր կարող ես պատմել ընկերներիդ: Հետաքրքրվիր մեծերից:

Իմաստունի խորհուրդները

Կենդանաբանական աշգում եղե՞լ ես (դրան ժողովուրդը ասում է **գապանանոց**): Պա մի աշգի է, որտեղ ապրում են փարբեր կենդանիներ: Այդ կենդանիներն իրենց վարժով պարմացնում և ուրախացնում են մարդկանց: Ասկայն պերժ է իմանաս, որ նրանք միայն դրա համար չեն բերվել գապանանոց: Այդ կենդանիների մեզ կան այնպիսի գապաններ, թռչուններ, չկներ, օշեր ու մողեսներ, որոնք բնության մեզ փարբեր պարծատներով փչանում են: Պրա համար էլ մարդիկ հոգ են փանում նրանց մասին, ինամում են ու պահպանում:

Գապանանոցի «բնակիչներին» չի կարելի ծաղրել, վախեցնել կամ պաշրայնել, պերժ չէ՛ նաև կերակրել, ինչով պապահի:

Դադարի պահ

Դեմ դիմաց գրի՛ր նույն ածանցն ունեցող բառերը: Դրանք ընտրի՛ր ըստ գույների:

Այս բլոկում կան 10 օձաձև բառեր, որոնցից 5-ը նույն ածանցն ունենում են:

- ավազուտ
- գնդակ
- գնորդ
- բնություն
- անմեղ
- զգուշություն
- անխիղճ
- թփուտ
- որսորդ
- գետակ

ԷՍ ՄԻ ԲՈՒՌՆ ԷԼ ԹՈՂՈՒՆՆԵՐԻՆ

Մենք մի փոքրիկ պատշգամբ ունենք, որ, ինչպես ասում են, մեզ բավարարում է: Մանավանդ ինձ ու իմ թռչունիկ Սոնային, որ երկուսը դեռ չի բոլորել: Գրկում եմ թռչունիկս, նայում ենք հեռու-մոտիկ աշխարհին: Հատկապես թռչուններին: Օրվա բոլոր ժամերին մեր բաժին երկնքում աղավիհներ կան: Սոնայի բաժին ճաշը ձեռքներին՝ դուրս ենք գալիս պատշգամբ: Տես, ավտոն գալիս է, որ ինքն ուտի, շուտ... Տես, այն շենքի պատուհանից երեխա է նայում, կանչիր, թող ինքն էլ գա: Էս մի պատառը կեր երկնքի համար: Էս մի պատառը կեր այն էն սարի համար: Էս մի պատառը կեր արևի համար...

**չարածձի
անպայման
սրբել
անձրև**

Երբ սկսել էր հերթական պատառը ծամել, աղավիհները մոտեցան, ասես թևիկներով կպան Սոնայի թշիկներին ու սլացան խաղաղ, երանելի... Հրձվանքի ճիչից Սոնայի պատառն ընկավ բերանից: Վերցրի, դրեցի ձաղին: «Սա էլ թռչունների համար», - ասացի ես:

Մյուս օրը Սոնան իսկույն նկատեց, որ թռչունները ճաշակել են մեր դրած պատառը: Ուրախացավ: Հարցրեց. «Կերել են»: Ասացի. «Այո՛, կերել են ու քեզ շնորհակալություն հայտնել»:

Դրանից հետո Սոնան սկսեց

չարաձգություն անել: Ուտում էր, բայց վերջում անպայման մի պատառ թողնում էր ու խորամանկ ժպտում: Հազար ասա, թե չի կարելի: Ասում է՝ թռչունների համար է:

**պատշգամբ
թռչուն
հրձվանք
շնորհակալություն**

Ես գիտեմ մի հատիկ կորեկի գինը, ես գիտեմ մի պատառ հացի գինը: Հացը սրբություն է: Սոնան էլ մի բան է լավ հասկանում, որ մարդ իր ունեցածից բաժին պիտի հանի ուրիշներին: Եվ իր ունեցածից բաժին է հանում թռչուններին: Դե՛, թռչուններն էլ իրեն երկինք են նվիրում, արև են նվիրում, անձրև են նվիրում, փետուր են նվիրում...

Երկինքը տեսնում է, արևը տեսնում է, անձրևը տեսնում է... Իսկ փետուրներ հաճախ են լինում մեր պատշգամբում, որ թռչունները բերում են Սոնայի համար: Վայելում են Սոնայի թողած պատառն ու շարունակում իրենց ճախրը:

Հավություն՝ արա, ջու՛րը գցիր, մարդիկ չիմանան, ձուկը հո կիմանա:

Բառերի գանձատուփ

1. Տեքստից դու՛րս գրիր **և**-ով վերջացող բառերը: Երկուսն էլ ինքդ ավելացրու:

2. **ա)** Սյունակներից ընտրի՛ր և զույգ-զույգ գրի՛ր հոմանիշ բառերը.

հրձվանք	անմիջապես
խկույն	կտոր
պատառ	ուրախություն
ճախր	լուսամուտ
պատուհան	թռիչք

բ) Տրված բառերից ընտրի՛ր երկուսը և գործածի՛ր նախադասությունների մեջ:

3. **էս** և **էն** բառերը ժողովրդական են. տեքստում գտի՛ր նրանց համարժեքները:

4. ա) Շարքերից ընտրիր և զույգ-զույգ գրիր հականիշ բառերը.
հաճախ փոքրիկ շնորհակալ խաղաղ ուրախանալ
մեծ տխրել անհանգիստ ապերախտ հազվադեպ

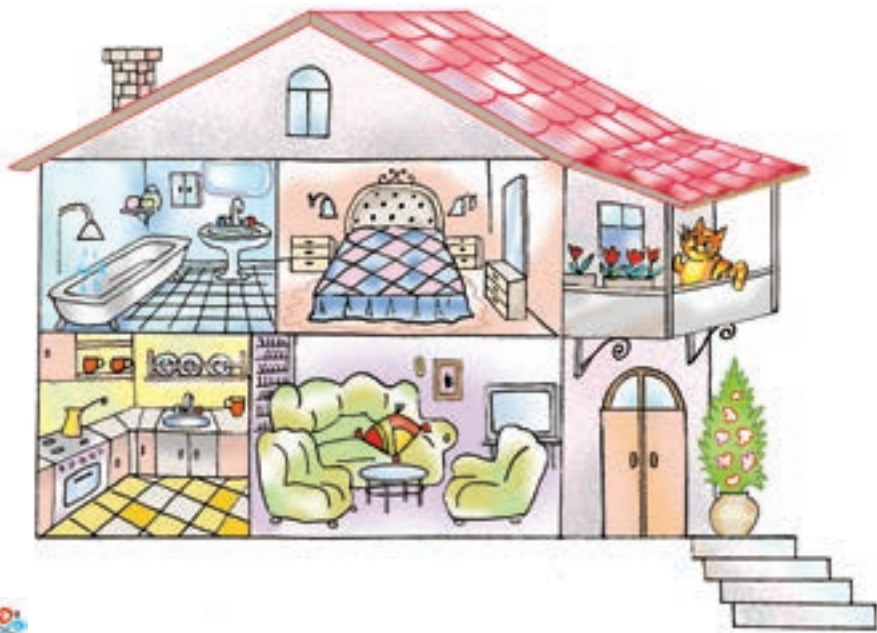
բ) Հականիշների մեկ զույգ ընտրիր և գործածիր միևնույն նախադասության մեջ:

5. Համեղ բառով բառակապակցություններ կազմիր:

6. Կրկին կարդա՛ պատմվածքը և լրացրու՛ աղյուսակը:

<i>-ություն</i> ածանցով բառեր	<i>-իկ</i> ածանցով բառեր

7. Տան տարրեր մասեր նշանակող բառեր գրիր:
 Նմուշ՝ *պատշգամբ*:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ո՞վ է պատմում այս պատմությունը:
2. Սոնան քաղաքու՞մ, թե՞ գյուղում է ապրում: Ինչի՞ց իմացար:
3. Սոնան ե՞րբ որոշեց թռչուններին բաժին թողնել:
4. Թռչուններն ինչպե՞ս են շնորհակալություն հայտնում Սոնային:

5. Հացի մասին հեղինակն ինչ կարծիք ունի: Համաձայն ես նրա հետ:

6. Քեզ համար ինչն է սրբություն:

7. Եթե կարող ես, թռչունների կերակրասեղան պատրաստիր: Պատմիր, թե ինչպես պատրաստեցիր:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Ինչ ես անում թռչունների համար: Պատմիր:

2. Գրիր այս թռչունների անունները: Դրանցից մեկի մասին տեղեկություններ հավաքիր և պատմիր:

3. Բարեգործության մասին ինչ կարող ես պատմել:

1. Գտիր այն նախադասությունը, որտեղ գործածվել է **ճաշակել** բառը: Կարդա՛ և որոշի՛ր, թե այն ինչ է նշանակում:

2. **Ես գիտեմ մի հատիկ կորեկի գինը, ես գիտեմ մի պատառ հացի գինը** նախադասության մեջ հեղինակը ինչ գնի մասին է խոսում:

Տատիկի խորհուրդները

Վրոճրիկս, դու ամեն օր լսում ես թռչունների ծվլույցը, նրանց փեանում երկնքում թռչելիս: Իսկ գիտե՞ս, թե մեր կյանքում որքան և կարևոր դեր ունեն թռչունները: Նրանք անվում են վնասարու միզաբներով և աչրպես պաշտպանում ծառերն ու բույսերը:

Աիրի՛ր թռչուններին: Մի՛ վնասիր նրանց, մի՛ փանդիր նրանց բները: Զմուռնը, երբ ցուրտ է, և թռչունները կեր դժվար են ձարում, հոգ փար նրանց մասին:

Գարունը այնքան ծաղիկ է վառել...

Արևն ավելի պայծառ ու ջերմ է, ձյունից ազատված հողը թեթևորեն շնչում է, օդի մեջ թարմ բույրեր կան, ականջ է շոյում թռչունների ճռվողյունը, հողից իրենց քնքուշ գլխիկներն են հանել առաջին ճնճաղիկները...

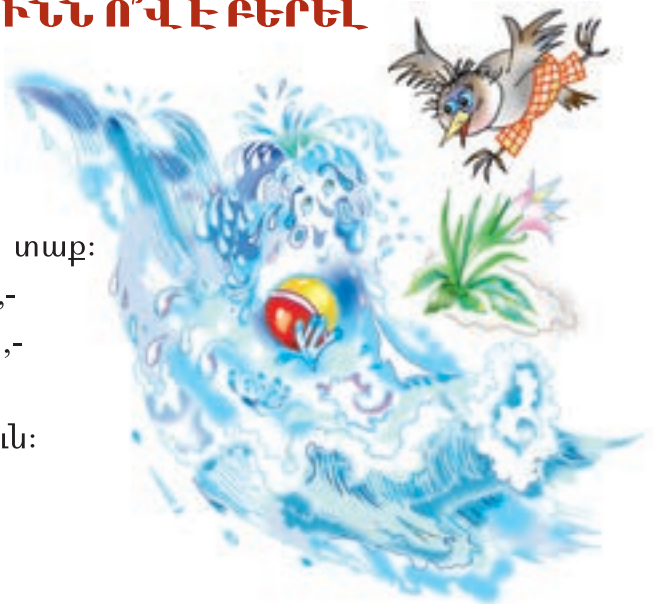
Գարուն է: Իսկ ո՞վ բերեց գարունը...

Հենրիկ Արթենյան

ԳԱՐՈՒՆՆ Ո՞Վ Է ԲԵՐԵԼ

- Ա՛յ քչքչան առվակ,
- Ու՛ր ես վազում արագ,
- Դու՛ ես բերել, ասա՛,
- Ծաղկած գարունն այս տաք:
- Ես չեմ բերել գարուն,-
- Ձայն տվեց ժիր առուն,-
- Ծիծեռնակն է բերել
- Մեր աշխարհին գարուն:

Ծիծեռնակը ասաց.
 - Ո՛հ, սարյակն է բերել...
 Սարյակը ծվծվաց.
 - Հովն է գարուն բուրում,
 Նա է գարուն բերում:
 Հովիկը սվսվաց.
 - Ծառն է բերել գարուն,
 Այգում և անտառում
 Կանաչ լույս է վառել,
 Կանաչ խարույկ դարձել...
 Ծառն էլ մեղմիկ շրշաց.
 - Խոտն է բերել գարուն,
 Նա է թավշով կանաչ
 Աշխարհը զարդարում:
 Խոտն էլ կամաց խշշաց.
 - Ձնձաղիկն է բերել
 Վառ գարունն էլ, ինձ էլ:

Իսկ վարդենին բացված
 Քնքուշ ձայնով ասաց.
 -Ա՛յ քչքչան առվակ,
 Ա՛յ լրաբեր սարյակ,
 Ա՛յ զեփյուռիկ թեթև,
 Հովիկ մետաքսաթև,
 Ա՛յ թուփ, այ կանաչ ծառ,
 Ամեն մեկդ մենակ
 Գարուն հո չեք բերի...
 Մենք բոլորս ենք մեկտեղ
 Բացել գարուն շքեղ,
 Մենք բոլորս ենք բերում
 Ողջ աշխարհին գարուն:

**սարյակ
 խարույկ
 զարդարել
 զեփյուռ**

Մի ծաղկով գարունն չի գա:

Հանելուկներ

Դաշտի զարդն է,
 Գույնը՝ ալ,
 Ամեն այտին՝
 Մի սև խալ:

Հողից վերև
 Փոքրիկ արև,
 Վրան հազար
 Սերմ ու տերև:

Ձյան սպիտակ օրորոցից,
 Ինչպես մանուկն իր մոր ծոցից,
 Ո՞ր ծաղիկն է մեզ հյուր գալիս,
 Գարնան գալը իմաց տալիս:

Բառերի գանձատուփ

- Գրի՛ր *արագ, տաք, բերել, թեթև* բառերի հականիշները:
- Բառերի այս շարքի մեջ ո՞րը հոմանիշ է *ժիր* բառին.
աշխույժ, կայտառ, պայծառ, առույգ:
- ա) *Ջեփյուռը* քամի է, բայց ինչպիսի՞ քամի:
բ) *Քամի* նշանակող ուրիշ ի՞նչ բառ կա բանաստեղծության մեջ:
- Ընդգծի՛ր տրված բառերի արմատները.
ա) *հովիկ*, բ) *վարդենի*, գ) *ծնծաղիկ*, դ) *լրաբեր*, ե) *մետաքսաթև:*
- Բանաստեղծության մեջ ինչպիսի՞ն են *գարունը, առվակը, կանաչը, սարյակը, ձայնը, զեփյուռը:*

Նմուշ՝ *ծառ - կանաչ ծառ:*

Կարդայիս վարմանայի բաների եմ հանդիպում: Ահա՛ *կանաչ խարույկ:* Կարծես թե կռահում եմ, նույնիսկ մ'ընկի տեսնում եմ:

Վորչի՛ր նկարե՛լ պարկերայրածը: Մարբեր գույնի ներկեր կօգտագործես, բայց ամենից շար՝ *կանաչը*, ձե՛ղր է: Նկարիչները պարկերներ արեղծելիս գույներ են օգտագործում, իսկ գրողները՝ բառեր: Նրանք երբեմն սովորական բառերն այնպես են կապում իրար, որ անսովոր բառակապակցություն է սրայվում: Այսպես էլ է այդպես:

Կարող ես հարցնել. «Զ՛հ որ կրակը կանաչ չի լինում»: Այո՛: Ասկայն գարնանը, երբ շուրջդ ամեն ինչ *կանաչ է*, կարծես հսկայական խարույկ լինի վառված: Քայք ոչ սովորական, այլ *կանաչ խարույկ:*

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

- Ինչերն են գարուն բերում: ԹՎարկի՛ր՝ նորից կարդալով բանաստեղծությունը:
- Քո կարծիքով բանաստեղծության մեջ ինչու՞ են հիշատակվում հատկապես *ծնծաղիկը* և *ծիծեռնակը:*

3. Գարնանը հր գույնն է գերիշխում: Այդ գույնի անունը քանի անգամ է գործածված բանաստեղծության մեջ:

4. Անտառն ու այգին ինչ նմանություն և տարբերություն ունեն:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Նկարագրիր գարնան գալը: Նկարագրողի գրածը:

2. Հետաքրքիր մի տեղեկություն՝ն հաղորդիր սրանցից մեկի մասին.

ա) ծիծեռնակ, բ) սարյակ, գ) վարդ, դ) ձնծաղիկ:

Ինչ ընդհանուր բան կա **ծվծվալ** և **խշշալ** բառերի մեջ: Բանաստեղծության մեջ նման մի բառ էլ ինքդ գտիր:

Գոհար Վարդանյան

ՄԱՅՐԻԿԻՍ ՏՈՒԸ

Արշալույսն է վաղ արթնացել,
Պայծառ գուլնով, բույրով լցվել:
Բուպե չանցած՝ պիտի վազեմ,
Իմ մայրիկին փարվեմ, գրկեմ:
Լավ ու քնքուշ մայր իմ բարի,
Ինչ անուշ ես, ինչ սիրելի,
Յուրահատուկ, անկրկնելի:
Որպես արև շողն, փայլիր,
Թող քո հոգում գարուն լինի:

ԱՍՏՅՎԱԾՔ

Բարի խոսքը հարստությունից լավ է:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր **վաղ**, **արթնանալ**, **բույր**, **անուշ**, **արև** բառերի հոմանիշները:

բուպե
հոգի

2. **Բազմերանգ** և **բազմագույն** բառերը համեմատելով՝ գրիր գույն բառի հոմանիշը:

3. Շարունակիր շարքը՝ **վայրկյան, րուպե**

4. **Արև, հոգի** արմատներով երկուական բան կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Վերից վար կարդա՛ բանաստեղծության բոլոր տողերի առաջին տառերը: Ինչ է գրված, ինչ տոն է դա:

2. Փորձիր մայրիկիդ անվան տառերով բանաստեղծություն գրել:

3. Մորը նվիրված ուրիշ բանաստեղծություն՝ գտիր և արտագրիր տետրիդ մեջ:

4. Հայաստանում գարնանը նշվող ինչ տոներ գիտես:

5. **Թող** բառով սկսվող երկու նախադասություն՝ գրիր:

6. Ծնորհավորական բացիկներ պատրաստիր մայրիկիդ, տատիկիդ և ուսուցչուհուդ համար:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Պատմիր, թե ինչ նվեր ես պատրաստել մայրիկի տոնի առթիվ:

2. «Եթե ես հրաշագործ լինեի» վերնագրով փոքրիկ շարադրություն՝ գրիր:

Արշալույս նշանակում է «արևածագ, լուսաբաց», իսկ ինչ կնշանակի **վերջալույս**:

Դադարի պահ

Բառաշղթայից առանձնացրու՛ և գրիր բառերը: Այս բոլորը մեկ բառով ինչպե՞ս կանվանես:

մալա ն հապալանջանա կան ջողվկնոց

ԲԱՐԴԻ

Երբ հողի տակից Բարդին գլուխը հանեց, գիշեր էր, լուսնյակ գիշեր: Լիալուսինը ժպտաց: Բարդին հայացքով փարվեց նրան. «Իմ մայրիկն է, արծաթալույս մայրիկը»: Հետո քնեց:

Երբ արթնացավ, նայեց վեր. մայրիկը չկար: Ծուրջը լույս էր, կանաչ: Նրա հետ խոսում էին, ծանոթանում, կանչում, բայց նա շարունակ երկինք էր նայում ու փնտրում մայրիկին:

Օրերն անցնում էին, իսկ Բարդին միայն ձգվում էր՝ իր ճյուղ-ձեռքերը միշտ վեր պարզած՝ դեպի իր մայրիկը:

Մի օր էլ՝ ամռան շոգ կեսօրին, հոգնած քնեց: Արթնացավ կեսգիշերին ու աչքերին չհավատաց. Լուսին մայրիկը շոյում էր իրեն: Նա այնքան մոտ էր իրեն: Ո՛չ, այդ Բարդին էր իր սիրով այդպես հասակ առել ու հասել նրան: Լուսինն իր արծաթը շաղեց նրա տերևներին:

Այդ օրվանից Բարդու տերևները դարձան արծաթափայլ, իսկ ինքը մնաց երկնասլաց:

**լուսնյակ
հայացք
արթնանալ
ձգել
կեսօր
կեսգիշեր
երկնասլաց**

Հանելուկ

Մի մեծ վրձին է,
Կանգնել է հողին,
Գարնանը՝ կանաչ,
Աշնանը՝ դեղին:

Բառերի գանձատուփ

1. Հեքիաթից դու՛րս գրիր օրվա մասերի անունները և շարունակիր:
2. Հեքիաթի առաջին հատվածում գտիր հետևյալ բառերի հոմանիշները.
ա) անդադար, անվերջ, բ) որոնել, գ) ձայն տալ, դ) զրուցել:
3. Փորձիր բացատրել լիալուսին, կիսալուսին և նորալուսին բառերը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հեքիաթը պատմիր քո բառերով:
2. Բարդու տերևներն ինչպե՞ս արծաթափայլ դարձան:
3. Նկարագրիր բարդի ծառը:

Պատմությունների և հեքիաթների գամբյուղ

1. Բարդու կամ մեկ այլ ծառի մասին փոքրիկ հեքիաթ հորինիր:
2. Նկարագրիր քո տան մոտ աճող ծառը:

Աիրեյի՛ Ահրունիկ, գիտե՞ս, գարնանը մեր փողոցը՝ բարդիների ծառուղին, լի է օդում ձախրող բամբակաման սպիրակ բաներով, որ կարծես թիթեռնիկներ լինեն: Չեմ հասկանում, թե դրանք ինչե՛ր են:

Պրանժ, իհարկե, թիթեռնիկներ չեն, այլ բարդու սերմերն են, որ ընկնում են հողի մեզ ու ծյարչակում:

ԱՌԱՋԻՆ ԾԻՐԱՆԵՆԻՆ

Զրույցն ասում է, որ մեծ ջրհեղեղից հետո, երբ ցամաքն սկսեց ուրվագծվել Մասիսի կատարից, Նոյը տապանի այս անկյունը նայեց, այն անկյունը նայեց, չգտավ հետը վերցրած ծիրանի կորիզը: Տապանի ձեղքից էր ընկել թե ինչպես, ծիրանի կորիզը մնաց Մասիսի վրա, ծիլ տվեց և արմատակալելով դարձավ ծիրանենի: Այդ ժամանակ Նոյն արդեն իջնում էր լեռան լանջերով և հետ չէր էլ նայում: Ուշադրություն գրավելու համար ծիրանենին ծաղկեց դեռ չտերևակալած: Նոյը նկատեց, բայց հետ չդարձավ:

- Այս մեկն էլ թող լեռան կատարը ծաղկեցնի,- ասաց նա ու շարունակեց ճանապարհը:

Եվ քանի որ Մասիսի կատարն ավելի մոտ է արևին, ծիրանի պտուղն արևի ճաճանչի, ոսկու փայլ առավ:

Այդ ժամանակվանից մինչև Հայկ Նահապետի հայր Թորգոմը Մասիսի վրա ձյուն չէր նստում: Լեռան կատարին խշշացող աշխարհի միակ ծիրանուտից բուրումնավետ զեփյուռ էր փչում լանջերն ի վար: Թորգոմի զավակները հաճույքով վայելում էին ծիրանը:

Բայց մի անգամ հայոց ծառերի նահապետ սոսին Թորգոմի ականջին փսփսաց.

- Շուտով Մասիսի վրա ձյուն կնստի:
- Ձյուն, դա ի՞նչ բան է:
- Ձյունը սպիտակ փաթիլներ դարձած անձրև է, որ ցրտեցնում է չորս կողմը:
- Ի՞նչ անեմ, թող գա էլ, գնա էլ:
- Չէ, անձրևի նման չէ, որ գա ու գնա. ձյունը կարող է ամիսներով

ձեղք
Հայկ Նահապետ
խշշալ
չէ

Լստել իր իջած տեղը: Քանի ուշ չէ, փրկիր քո ծիրանի այգին:

Թորգոմն սկսեց ծիրանի կորիզներ տնկել Արարատյան դաշտում և երկրի մյուս կողմերում: Եվ մինչ լեռան վրայի ծիրանենիները կցրտահարվեին, Մասիսի շուրջը քառասուն ծիրանանոց կար:

Այնուհետև ծիրանենիներն այնքան շատացան, որ Հայոց աշխարհն սկսեցին անվանել Ծիրանի երկիր:

Հանելուկ

Երկարավուն, ձվաձև,
Փայլուն, ինչպես ձվածեղ,
Միսը փափուկ ու անուշ,
Կորիզը համեղ, որպես նուշ:
Իր անունը եթե տան,
Պիտի հիշես Հայաստան:

Իմաստունի օրատեսրից

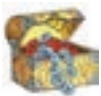
ԾԻՐԱՆԵՆԻ

Ծիրանենու հայրենիքը հայաստանն է:

Ծառի բարչրությունը հասնում է մինչև 15 մետրի, փերենները խոշոր են, սրբաշև, սուր ծայրով: Ջերմասեր է, բայց և դիմացկուն, աճում է նաև փարփարուր հողերում: Երկարակյաց է: հանդիպում են մինչև 150 տարեկան բերփարու ծիրանենիներ:

Չորս տարեկան ծառն արդեն պրուղ է փայլա: Մեկ հասուն ծառը կարող է փայլ 150-200, երբեմն նույնիսկ 800 կիլոգրամ բերք:

Ծիրանը պարունակում է խիստ օգտակար սննդանյութեր: Ծիրանից պարրասարում են մուրաբա, զեմ, հյութեր, չիր:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր կապույտ գրված բառերի հոմանիշները:
2. **Ջեփյուն** նշանակում է «մեղմ, հաճելի քամի», իսկ ինչ են նշանակում **փոթորիկ**-ը և **բուք**-ը:
3. Բացատրիր **ծիրանենի** բառի կազմությունը: Ինչպես ենք անվանում **դեղձի, խնձորի, թզի, թթի, ընկույզի, սալորի** ծառերը:

4. Արմատակալել նշանակում է «արմատներ տալ, արմատ գցել»: Կռահիր տերևակալել բառի իմաստը:

5. Զրույցի մեջ «ծիրանի այգի» նշանակող երկու բառ կա, գտիր դրանք: Նախադասություններն արտագրիր տետրիդ մեջ:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Զրույցը պատմիր քո բառերով:
2. Զրույցի մեջ հիշատակվում է մի ծառ, որն անվանում են **հայոց ծառերի նահապետ**: Ո՞ր ծառն է դա:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Ինչ մեծ ջրհեղեղի մասին է խոսվում, ինչ գիտես Նոյի տապանի մասին: Պատմիր:
2. Այս նկարների հիման վրա մի հեքիաթ հորինիր՝ հերոսներ դարձնելով Արևին, Ամպին և Ծիրանենուն:

Իմաստունի խորհուրդները

Պարկերացնում էս, թե որքան անգուշն և անհրապույր կլինե՞ր մեր շրգապարը, եթե չլիներ ծառ ու ծաղիկ, թուփ ու խոտ:

Ծառերը ոչ միայն գեղեցկացնում են շրգապարը, այլև փաղցր ու հյութալի պտուղներ են պարգևում, ամուսն շոգին հովանի են լինում մեզ համար, մափրում են օդը, որ մենք շնչում ենք:

Ինչամի՞նչ վերաբերվիր ծառերին ու ծաղիկներին, մի՛ վնասիր ու մի կոտորիր նրանց ճյուղերն ու ցողունները: Եթե կարող ես, մեծերի օգնությամբ բակում՝ ծառ կամ ծաղիկներ փնկիր, զրիր ու ինչամի՞ր:

Մեր երկրորդ տունը

Բողորովին չես կասկածում, չէ՞, թե ո՛րն է քո երկրորդ տունը: Այո՛, դա քո հարազատ դպրոցն է, քո ընկերները, քո բարի խորհրդատու ուսուցիչները:

ՆԱՐԵԿԸ ՏԻԵԶԵՐ-ՔՈՒՄ 1

Նարեկը ոչնչով չի տարբերվում ուրիշ տասը տարեկան տղաներից. միայն չափազանց երազկոտ է: Հիմա էլ, երբ ընկեր Պետրոսյանն առաջարկել է շարադրության թեման՝ «Աշունը Երևանում», և դասարանում բոլորը գլուխները կախել են տետրակների վրա, նա ընկել է երազանքի գիրկը և պատկերացնում է ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության վերջին՝ ամենագլխավոր խաղը:

Մերոնք պարտվում են՝ 1:0, բայց ոչ ոք չի հուսահատվում, որովհետև կա Նարեկը: «Նարեկ, Նարեկ»,- թնդում է մարզադաշտը, բոլորն իրեն են նայում:

Ինքը խաբս է տալիս միանգամից երկու պաշտպանի, դուրս է գալիս դարպասի դեմ դիմաց... Բոլորը շունչները պահում են: Հարված՝ գոլ:

Մարզադաշտը դղրդում է, հեռուստատեսության մեկնաբաններն աշխարհով մեկ գոռում են. «Գոլը խփեց Նարեկ Գրիգորյանը»: Իսկ թե ինչ է կատարվում Երևանում, մանավանդ իրենց տանը, դժվար է պատկերացնել:

Ինքը նորից է ստանում գնդակը, դեպի նա են նետվում հակառակորդի հինգ ֆուտբոլիստներ: Նարեկը դուրս է պրծնում նրանց արանքից, բայց իրեն վայր են գցում:

«Վայ,- հեռուստացույցի առաջ նստած՝ հուզվում է տատիկը,- թռռանս ոտքը կոտրեցին»:

Տուգանային հարված: Այն, իհարկե, ինքն է խփում: Հարված, և գնդակը արկի պես մխրձվում է ցանցի մեջ: Հաղթանակ: Նարե-

**ոչ որ
հակառակորդ
Գրիգորյան
միանգամից
խփել
հաղթանակ**

կին են հանձնում ոսկե գավաթը, ընկերները նրան բարձրացնում են ձեռքերի վրա: Իսկ Պելեն լրագրողներին ասում է. «Ես այլևս չեմ կարող կրել *ֆուտբոլի արքա* տիտղոսը. արքան այժմ Նարեկ Գրիգորյանն է»:

Երևանում, ինչ խոսք, նրան դիմավորում են հազարավոր մարդիկ՝ ծաղկեփնջեր, պաստառներ, որոնց վրա գրված է. «Կեցցեն, Նարեկ»:

Բառերի գանձատուփ

1. Տրված բառերից առանձնացրո՛ւ վերջածանցները.
 ա) *երազկոտ*, բ) *դասարան*, գ) *երազանք*, դ) *գլխավոր*, ե) *գնդակ*, զ) *հազարավոր*:
2. Մարզածների անուններ թվարկիր:
3. Ինչ են ասում՝
 ա) լողով զբաղվողին, բ) դահուկներով սահողին, գ) հեծանիվ քշողին, դ) բռունցքներով կռվող մարզիկին, ե) ծանրություն բարձրացնող մարզիկին:
4. Ֆուտբոլի խաղի մասին հեռուստատեսությամբ կամ ռադիոյով պատմող մարդուն ինչ բառով են կոչում:

Գիրեմ, որ *միբռնվել* բառը նշանակում է «խրվել, մոլնել»:
 Քայց չեմ հասկանում, թե ինչու է գրված «Գևորգին *արկի պես* միբռնվեց ցանցի մեջ»:

Նարեկի հարվածից գնդակը մեծ արագությամբ թռավ դեպի դարպասը և խփեց ցանցին: Այդ պարծառով հեղինակն այն նմանեցրել է արկին: Չէ՞ որ կրակելիս արկը թնդանոթից դուրս է թռչում մեծ արագությամբ, հասնում է նշան բռնած առարկային, հարվածում նրան ու պայթում:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Նարեկը հր դասի ժամանակ երազանքի գիրկն ընկավ:
2. Ֆուտբոլի խաղը որտեղ էր տեղի ունենում՝ Երևանում, թե՛ հակառակորդի դաշտում:
3. Նարեկն ինչո՞վ պարզևատրվեց:
4. Նարեկը ի՞նչ պատվավոր կոչման արժանացավ:
5. Երևանում Նարեկին ինչպե՞ս դիմավորեցին:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Նկարագրիր քո սիրած մարզաձևը:
2. «Իմ երազանքը» վերնագրով մի շարադրանք գրիր:

Սամվել Շահմուրադյան

ՆԱՐԵԿԸ ՏԻԵՉԵՐՔՈՒՄ 2

- Ինչու՞ շարադրությունը չես գրում,- փսփսում է գերազանցիկ Լուսինեն,- երկու կստանաս:

- Քո գործը չէ,- ափսոսանքով հառաչում է Նարեկը՝ ևորից հայտնվելով դասարանում:

Ձէ, ոչ թե դասարանում, այլ տիեզերքում: «Դառևամ տիեզերազևաց»,- երազում է Նարեկը: Թռիչքից առաջ վերջին րոպեևերև են: «Բարի երթ և բարի վերադարձ հայրենի երկիր,- ասում է գեևերալն ու ավելացևում,- Ձեզ տեսեևմ, պարո՞ն հրամանատար, ամբողջ աշխարհը Ձեզ է հետևելու...»: Իսկ տատը, որ չգիտես ինչպես հայտնվել է տիեզերանավի մոտ, սրբում է թաց աչքերը. «Նարեկ ջան, էդ տիեզերքում չմրսես, քեզ տա՞ր պահիր»:

Գեևերալը բռևում է տատի ձեռքը և ասում.

**տիեզերք
երթ
վերադարձ
րոպե
դաստիարակել**

«Դուք հրաշալի մարդ եք դաստիարակել, մենք հպարտանում ենք Նարեկ Գրիգորյանով»: Սեղմում է կոճակը, և հրթիռը, բոց արձակելով, սլանում է դեպի տիեզերք:

«Արծիվ, արծիվ, ես սարյակն եմ, ինչպե՞ս եք ինձ լսում,- հարցնում են Երկրից:- Ընդունե՞ք մեր ջերմ ողջույնը...»: Նայում է տիեզերանավի պատուհանից: Ի՞նչ փոքր է երևում Երկիրն այստեղից: Ա՛յ քեզ հրաշք... Սա Սևանա լիճն է, ի՞նչ կապույտ, ի՞նչ գեղեցիկ է: Սա էլ Երևանը...

Զընգ: Հնչեց դասամիջոցի զանգը, և Նարեկն ուշքի եկավ: Ընկեր Պետրոսյանը կանգնած էր կողքին:

- Սա ի՞նչ բան է,- զարմացած ասաց ուսուցչուհին,- Նարեկ, դու ոչինչ չես գրել:

- Ո՛րն արեցի, եթե ամբողջ դասին երազում էր,- մեջ ընկավ գերազանցիկ Լուսինեն:

- Նորից տիեզերքում էիր,- դժգոհ ասաց ուսուցչուհին:

- Այո՛, տիեզերքում էի, գիտե՞ք, թե այստեղից ի՞նչ գեղեցիկ են Սևանն ու Երևանը:

Աշակերտները ծիծաղեցին:

- Չե՞ք հավատում,- նեղացավ Նարեկը,- շատ, շատ գեղեցիկ են: Ագնիվ խոսք:

Երեխաները նորից ծիծաղեցին, նույնիսկ ընկեր Պետրոսյանը չդիմացավ ու քթի տակ ժպտաց:

*հրթիռ
արձակել
ողջույն*

Բառերի գանձատուփ

1. ա) Ինչ արհեստի տեր մարդիկ են պատկերված նկարներում:

բ) Գրածո բառերից երեքը գործածիր նախադասությունների մեջ:

2. Բաղադրիչները միացնելով՝ բառեր կազմիր.

ա) *օդ+չու*, բ) *հաշիվ+պահ*, գ) *հող+գործ*, դ) *մանուկ+բույժ*,
ե) *անասուն+բույժ*, զ) *այգի+գործ*:

3. Ինչ են ասում՝

ա) գրադարանի աշխատողին, բ) ատամ բուժող բժշկին,
գ) հաղորդում վարողին, դ) ոսկե զարդեր պատրաստողին:

4. Առանձնացրո՛ւ զինվորական նշանակող բառերը.

*ըմբշամարտիկ, գյուղապետ, գնդապետ, վիրաբույժ, սպա, որմնա-
դիր, ճարտարապետ, զինվոր, քաղաքապետ, հրամանատար, քանդա-
կագործ, մեքենավար, շարքային, գեներալ, դարբին:*

Արեւելի՛ Գիրունիկ, ինչդու՞մ եմ, բացարձի՛ր երթ՝ բառը:

Երթ նշանակում է «որևէ ուղղությամբ գնալը, շարժվելը, անցնելը»: Արանով կալմված մի փանի բառեր կան, որոնք ծանոթ են քեզ: Օրինակ՝ երթուկություն, որ նշանակում է «մեքենաների կամ մարդկանց գնալ-գալը»: Երթուղին մեքենայի, գնացքի համար նախապես որոշված ճանապարհն է՝ հարուկ կանգառներով: Քաղաքում ամեն մի ավտոբուս շարժվում է իր երթուղով: Կան նաև երթուղային փոխակներ: Իսկ փոստային օրերին շփերթեր են լինում. հեռուստաուսուցչով երևի փետեղ ես փնտրականների շփերթը Երևանի հանրապետության հրապարակում:

Քարի երթ արտահայտությունն էլ օգտագործում են, երբ հրաժեշտ են փոխառնում հեռու փետ մեկնող մարդկանց: Աս հումանիշ է քարի ճանապարհ-ին:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Նարեկն ինչո՞վ թռավ տիեզերք:
2. Թռիչքից առաջ տատիկն ի՞նչ խորհուրդ տվեց Նարեկին:
3. Երկրից տիեզերագնաց Նարեկին ինչպե՞ս են դիմում:
4. Պատմվածքը պատմի՞ր քո բառերով:
5. Պատմվածքի յուրաքանչյուր մասը վերնագրի՞ր:
6. Ամբողջ պատմությանը նոր վերնագիր առաջարկիր: Հիմնավորի՞ր առաջարկդ:
7. Նկարագրվող գործողություններին ովքե՞ր են մասնակցում:

Դադարի պահ

Գրի՛ր հայերենի այբուբենը և տառերը համարակալի՛ր: Միացրո՛ւ 4, 11, 20, 1, 22, 15, 1, 32 թվերին համապատասխանող տառերը և բա՛ռ ստացիր: Այդ բառով են անվանում մարդու դեմքը պատկերող նկարը:

Պատմությունների զամբյուղ

Պատմի՛ր որևէ մասնագիտության մասին:

ՓՈՔՐԻԿ ՈՒՍՈՒՅՉՈՒՇԻՆ

Մարոն՝ փոքրիկ ուսուցչուհին,
 Մի առանձին սենյակում
 Նստեցրել է իրար կողքի
 Աշակերտներ տասներկու:
 Արջուկն ահա՝ գորշ ու բրդոտ,
 Նստած դասն է մոթմոթում,
 Նապաստակին տեսեք վախկոտ.
 Տեղը խելոք չի նստում:

- Դասդ գիտես,- ընկեր Մարոն
 Հարցնում է փխսկին:
Լացակումած ելավ փխսն.
- Ես... թուղթ ունեմ բժշկից...
- Ճիշտ չես ասում, հենց երեկ քեզ
 Տեսել են մուկ որսալիս,
 Դե, էլ դասի չգա՛ս այդպես,
 Ծատ իզուր ես դու լալիս:
 - Շնիկ, ի՛նչ ես անվերջ հուշում,
 Ծատախոս ես, անպիտան,

Քո պատճառով փիղն է տուժում,
 Անվերջ հուշում ես նրան:
 - Հերթը քոնն է, թութակ, հիմա,
 Տեսնենք՝ ի՛նչ ես արել դու:
 Եվ թութակն է ելնում **վատահ**,
 Ոզնու պատմածն է պատմում:
 - Այդպես չգաս մյուս անգամ
 Ու կրկնես ուրիշին,
 Անգիր ես դու անում միայն,
 Իմ այս խոսքը լավ հիշիր:

Հերթը հասավ ծույլ կրիային,
 Կրիան ելավ **գլխիկոր...**
 - Անցյալ դասին դու չկայիր,
 Սովորել ես դասն այսօր:
 - Ո՞նց սովորեմ, ես գիրք չունեմ,
 Աղվեսն էլ գիրք չի տալիս,
 Իբր թե մեր հարևանն է,
 Երբեք մեր տուն չի գալիս:
 - Չեմ ընդունում ոչ մի պատճառ,
 Սաստիկ դժգոհ եմ այսօր...
 Գլուխները կախում են վար
 Խաղալիքները բոլոր:

**ընդունել
 լացակումած
 կրիա
 իբր
 երբեք**

Բառերի գանձատուփ

1. Բանաստեղծության հերոսների անունները գրիր համապատասխան սյունակն երում:

ընտանի կենդանիներ	վայրի կենդանիներ	թռչուններ

2. ա) Բանաստեղծության կապույտ գրված բառերը համապատասխանեցրո՛ւ՝ իրենց իմաստներին.

- ♦ աչքերը արցունքով լցված, լաց լինելու պատրաստ
- ♦ գլուխը կախած, ամաչելով
- ♦ առանց կասկածելու, համարձակ:

բ) Այդ բառերը գործածիր նախադասությունների մեջ:

3. Կարդա՛ր բանաստեղծության վերջին 4 տողը: **Սաստիկ** բառը փոխարինիր հոմանիշ բառով:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հեղինակն ի՞նչ բառերով է բնութագրում արջուկին, նապաստակին և կրիային: Յուրաքանչյուրի համար մեկ հատկանիշ էլ դու՛ նշիր:

2. Դասարանում քանի՞ աշակերտ կար: Դրանցից քանիսի՞ անունն

է տալիս հեղինակը: Թվարկիր:

3. Մեկ անգամ էլ ուշադիր կարդա՛ր բանաստեղծությունը և ասա՛, թե քո կարծիքով ո՞վ էր դասը սովորել:

4. ա) Լրացրու՛ նախադասությունները՝ պատասխանելով **ինչ է անում** հարցին:

Նմուշ՝ Արջը մոթմոթում է:

Կատուն: Ծունը.....:

Ոչխարը: Այծը.....:

Առյուծը: Ճնճղուկը

բ) Կազմածդ նախադասությունների մեջ մեկ կամ երկու բա՛ռ ավելացրու:

5. Արտագրի՛ր՝ լրացնելով բաց թողնված տառերը (մեկ կամ երկու տառ).

Կր-աները ոսկ-ային զրահ կամ պատ-ան ունեն, որի շնորհիվ նրանց ոչ մի կեն-անու հետ չես շփոթի: Կր-աներն ապրում են ինչպես ցամաքում, այնպես էլ ծովում: Ծովա-ին կր-աները լավ լողում են, ջրում արագաշարժ են, իսկ ցամաքում՝ դանդաղկոտ: Կր-աները սնվում են բույսերով, եր-եմն՝ ձկներով, բայց կարող են նա- մի քանի ամիս ոչինչ չուտել: Նրանք ապրում են հար-ր և ավելի տարիներ:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Քո դպրոցական կյանքից զվարճալի մի դեպք պատմիր:
2. Ո՞րն է քո սիրած խաղը: Նկարագրի՛ր:

Դադարի պահ

Կարդա՛ այս բառերը: Դրանք ի՛նչ են ցույց տալիս:

- թագավոր
- թագուհի
- նավակ
- զինվոր
- ձի
- փիղ

ԱՄԵՆԱՏԵՐԱԼԻՆ ԵՎ ԱՄԵՆԱՌԻՐԱՆԱԼԻՆ

- Երեխաներ,- երրորդ դասարանցիներին դիմեց ուսուցչուհին,- եկեք որևէ տրամադրություն արտահայտող նախադասություններ կազմենք: Ո՞վ կարող է տխրություն արտահայտող մի նախադասություն կազմել:

- Ես,- ասաց Աշոտիկը ոտքի ելնելով:- *Իմ ատամը ցավում է:*

- Աշոտիկի ատամը ցավում է,- ասաց ուսուցչուհին:- Այո՛, տխուր բան է, ատամի ցավից երբեմն լաց են լինում: Է՛լ:

- *Օրը մթնեց,-* ասաց Միհրանը:

- Օրը մթնեց,- կրկնեց ուսուցչուհին,- բակից պետք է տուն գնալ, խաղալ այլևս չի կարելի: Այո՛, Միհրանի նախադասությունը տխրություն արտահայտող նախադասություն է:

- *Սեդան ընկավ սառույցին,-* ասաց Գոհարիկը:

- Երևի Սեդան ցավ զգաց,- ասաց ուսուցչուհին,- գուցե նաև լաց եղավ: Ուրի՛շ:

- *Պատերազմը սկսվեց,-* ասաց Հմայակը:

Ուսուցչուհին, որ մինչ այդ ժպտում էր, մռայլվեց:

- Պատերազմը սկսվեց,- ասաց նա:- Ինքդ էլ չգիտես, թե ինչ ասացիր, Հմայակ: Դա ողջ աշխարհի, ողջ մարդկության ամենամեծ տխրությունն արտահայտող նախադասությունն է: Երբ պատերազմ է, բոլոր մարդիկ են տխրում:

Նա հառաչեց, բայց տեսնելով, թե ինչպես են սսկվել փոքրիկները, առույգ ձայնով ասաց.

- Իսկ այժմ եկեք ուրախություն արտահայտող նախադասություններ կազմենք:

- *Ծիտիկը երգում է,-* ասաց Գոհարիկը:

- Ծիտիկը երգում է, երևի գարուն է, գարնանը բոլոր թռչուններն են երգում: Այո՛, դա ուրախություն արտահայտող նախադասություն է: Ապրեն, Գոհարիկ:

**երբեմն
որևէ
ողջ**

- Մայրիկն ինձ ձեռնոց նվիրեց,- բացականչեց Կարոն:
- Ինչ ուրախություն, մայրիկը Կարոյին ձեռնոց է նվիրել: Երեխաները նույնիսկ ծափահարեցին՝ շնորհավորելով Կարոյին:
- Հմայակ,- ասաց ուսուցչուհին,- դու մեզ շատ տխրեցրիր քո նախադասությամբ: Այժմ ուրախություն արտահայտող մի նախադասությունն ասա:

Հմայակն իսկույն ոտքի ցատկեց և ուրախ բացականչեց.

- Պատերազմն ավարտվեց:
- Պատերազմն ավարտվեց,- ականաբացականչեց ուսուցչուհին:- Ինչ ուրախություն, ինչ բերկրանք, ինչ երջանկություն... Լսո՞ւ՜մ եք, երեխաներ, պատերազմն ավարտվեց: Դա ողջ աշխարհի, համայն մարդկության ամենա-ամենամեծ ուրախություն արտահայտող նախադասությունն է: Դրանից ավելի մեծ ուրախություն մարդկությունը չունի:

 Բառերի գանձատուփ

1. Պատմվածքի նախավերջին նախադասության մեջ գտիր **ամբողջ բառի հոմանիշները**:
2. Վերընթերցիր պատմվածքի վերջին հատվածը և փորձիր ինքնուրույն բացատրել **բերկրանք** բառի իմաստը:
3. **Տխուր** բառի հականիշը **ուրախ**-ն է: Գրիր **տխրություն** և **տխրել** բառերի հականիշները:
4. «Տխուր» և «ուրախ» 3-ական բա՛ռ գրիր: Դրանք գործածիր նախադասությունների մեջ:

 Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Պատմիր պատմվածքը՝ ավելացնելով տխրություն և ուրախություն արտահայտող ուրիշ նախադասություններ:

2. Քո կարծիքով ծնողներիդ համար դժուր կլինի ամենաուրախ նախադասությունը: Իսկ քեզ համար:

3. Պատերազմն սկսվեց նախադասությունը ուսուցչուհին ինչու՞ անվանեց աշխարհի և ամբողջ մարդկության համար ամենատխուր նախադասությունը:

4. ա) Գրիր տրված գոյականների համապատասխան ձևերը:

Նմուշ՝ օր - օրվա:

Ժամ, շաբաթ, տարի, կեսօր, երեկ, առավոտ, գիշեր, ցերեկ:

բ) Կազմածդ ձևերից երկուսը գործածիր նախադասությունների մեջ:

5. Ուրախ - ավելի ուրախ - ամենաուրախ. գրիր բարի, գեղեցիկ, մաքուր, պայծառ ածականների համապատասխան շարքերը:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Որևէ խաղում, մրցույթում հաղթել ես: Ինչ ես զգացել, պատմիր:

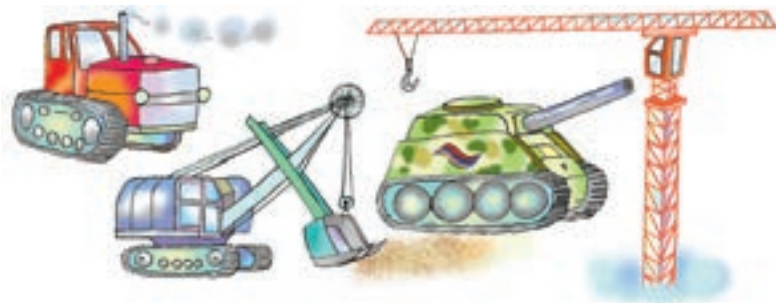
2. Պատմիր քո պարտություններից մեկի մասին:

Դադարի պահ

Նկարներից դիրն է ավելորդ:

ԽԱՆԱՂ ԿՅԱՆՔ

Աղավնու երգը

Ճերմակ, ձերմակ մի աղավնի
Սիրուն կտցին՝ ձիթենու շյուղ,
Սավառնում է, թռչում հեռու,
Ազատ մտնում պալատ ու հյուղ:

Ու երգում է.- Թող ամեն տեղ
Ծաղիկ բացվի, ծառ կանաչի:
Խաղաղություն, խաղաղություն,
Պատերազմը կորչի՛, կորչի՛:

ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐ

Խաղաղությունն ամենքին:

Պայծառ արև, անամպ երկինք աշխարհի բոլոր մանուկներին:

Թող երկնքում միշտ թևածի խաղաղության աղավնին:

Բառերի գանձատուփ

1. *Սիրուն* բառի մեկ կամ երկու հոմանիշ ասա:
2. Բանաստեղծն աղավնուն բնութագրում է *ձերմակ* բառով: *Ինչպիսի՞* հարցին պատասխանող ուրիշ ինչ բառեր (ածականներ) կգործածես *աղավնի* բառի հետ:
3. Փոքր, անշուք տունը կոչվում է *խրճիթ*: Բանաստեղծության մեջ գտիր այդ բառի հոմանիշը:
4. ա) Բացատրիր *սավառնել* բառը:
բ) *Արծիվ, բզեզ, թռչուն, ինքնաթիռ, մոծակ, մեղու* գոյականներն օգտագործիր *սավառնել* կամ *թչել* բայերի հետ և պարզ նախադասություններ կազմիր:

Նմուշ՝ Բազեն սավառնում է: Ճանձը թռչում է:

Քարև, Գիպունիկ զան: շ սեղ եմ, որ աղավնիները հեղբուս յամբ գտնում են ձիշր ճանապարհը և առանց դժվարության կարող են վերադառնալ նույնիսկ հեռավոր վայրերից: Ի՞նչ կատես:

Վուսալյին աղավնիների մասին չեմ լսել: Քանի որ աղավնիները կարողանում են ձիշր գտնել ճանապարհը, հնում լուրերը

տեղ հասցնելու համար մարդիկ վարժեցնում էին նրանց և օգտագործում իբրև «փոստատարներին»:

Կան նաև աղավնիներ, որոնք կարողանում են թռչել գիշերով և ճանապարհը գտնել մթության մեջ: Արանք էլ խիստ օգտակար էին լինում պատերազմների ժամանակ. անհրաժեշտ տեղեկությունները կարող էին տեղ հասցնել թշնամու համար աննկատելի ձևով:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ծիծեռնակին **գարնան ավետաբեր թռչուն** են անվանում: Ի՞նչ ես կարծում, ինչու՞:
2. Բանաստեղծությունից կռահիր, թե աղավնուն ինչ են անվանում:
3. Ինչպես կպատկերերի խաղաղությունը: Փորձիր նկարել:
4. Բանաստեղծն ինչու՞ է ցանկանում, որ պատերազմ չլինի:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Նկարագրիր, թե երեխաներն ինչպես են ապրում խաղաղ ժամանակ:
2. Աղավնու մասին որևէ պատմություն գիտես: Պատմիր:

Դադարի պահ

Կարդա՛ և որոշիր, թե շարքում որ բառն է ավելորդ:

կտուց

բերան

ձեռք

երախ

Իմաստունի օրատեսրից

ԱՂԱՎՆԻ

Սեսում են՝ աղավինին լեզու չունի և կարողանում է միայն «ղու՛ն, ղու՛ն» կամ «վու՛, վու՛» անել: Մի գեղեցիկ ավանդապրույց կա, որ պատմում է, թե երբ և ինչու՛ աշրպես եղավ:

Երբ Նոյի փրապանը կանգ է առել Նրաբար լեռան վրա, Նոյը մի ագռավ է բաց թողել, որ աշխարհից լուր բերի իրեն: Ագռավը թռել ու չի վերադարձել: Իեպո Նոյը մի աղավնի է բաց թողել, բայց աղավնուց առաջ արչակված ագռավը հարչակվել է նրա վրա և կծել աղավնու լեզուն: Չսայած դրան՝ աղավնին գրել է Նոյին լուր փալու հնարը. ծառից մի ձյուղ է կտրել և կրուցով բռնած՝ փարել է Նոյին: Մեանելով կանաչ շյուղը՝ Նոյը հասկացել է, որ երկրի վրա զուրն արդեն չամափել է:

Դադարի պահ

Մաթեմատիկայի դասին ուսուցչուհին հարցնում է աշակերտին.

- 20 մարդ 8 ժամում հնձեցին մի ամբողջ արտ: Այդ նույն արտը քանի՞ ժամում կհնձեն 50 մարդ: Լավ մտածիր, հետո պատասխանիր:

Աշակերտը մտածում է և պատասխանում.

- Եթե քսան մարդ արդեն հնձել են արտը, ապա հիսուն հոգին այլևս չեն կարող հնձել այդ արտը:

Ուսուցչուհին աշակերտներին հանձնարարեց շարադրություն գրել «Եթե ես տնօրեն լինեի» թեմայով: Բոլոր աշակերտները սկսեցին գրել: Միայն Վահանն էր ձեռքերը ծալած նստել:

- Ինչ է պատահել, Վահան, ինչու՞ չես գրում,- հարցրեց ուսուցչուհին:

- Ես քարտուղարուհու եմ սպասում,- պատասխանեց Վահանը:

9

Մեր հայրենիքի հերոս պաշտպանները

Հայրենիքի պաշտպանությունը յուրաքանչյուր մարդու արբազան պարտականությունն է. չէ՞ որ հայրենիքը մայրդ է, հարազատներդ, քո տունը, գյուղը կամ քաղաքը, քո երկրի սուրբ եկեղեցիները, այն բոլորը, որ միասին կոչում ենք հայրենի հող:
Հայրենիքը պաշտպանելիս են ծնվում իսկական հերոսները:

ԱՍՔ ԼԱՎԱՇԻ ՄԱՍԻՆ

Հին Հայաստանում Արամ անունով մի արքա է եղել: Կռվի ժամանակ նա գերի է ընկնում ասորիների թագավոր Նոսորին: Հաղթողն այսպիսի պայման է դնում.

- Դու տասն օր սոված կմնաս: Տասնմեկերորդ օրը նետաձգությամբ կմրցես ինձ հետ: Եթե հաղթես, ես քեզ կարձակեմ, և դու քո երկիր կգնաս արքային վայել ընծաներով:

Հաջորդ օրը Արամը պահանջեց, որ ասորիների սահմանի մոտ կանգնած հայկական բանակից բերեն իր ամենագեղեցիկ լանջապանակը:

Ասորի բանբերները շտապեցին հայկական բանակատեղի: Հայերը գլխի ընկան, որ իրենց արքան ինչ-որ բան է ակնարկում: Ամբողջ գիշեր նրանք բանբերներին պահեցին իրենց մոտ: Լուսադեմին ասորիները վերադարձան՝ բերելով արքայի լանջապանակը: Նրանք չգիտեին, որ լանջապանակի մեջ նրբաթերթ հաց է դրված:

Այն ժամանակ ոչ ոք չգիտեր լավաշի մասին, իսկ հակառակորդի մոքով չէր էլ անցնի, թե հայերը կարող են զրահի մեջ հաց թաքցնել:

Արամ արքան ստացավ իր զրահը, բայց ասաց, որ դա չէ իր ամենագեղեցիկ լանջապանակը: Հետո մեկ ուրիշը բերեցին.

Արամն ասաց, որ դա էլ չէ: Եվ բանբերները ինն օր շարունակ գնում-գալիս էին՝ առանց իմանալու, որ ամեն օր հայկական նրբաթերթ մի հաց են հասցնում Արամ արքային:

**հաղթել
մրցել
բանբեր
նրբաթերթ
կորցնել
թաքցնել**

Տասնմեկերորդ օրը թագավորները մենամարտեցին: Նոսորին թվում էր, թե տասն օր սոված մնալով՝ Արամը ուժասպառ եղած կլինի:

Սակայն Արամն իրեն կայտառ էր զգում: Հայ-

կական հացը նրան ուժ էր տվել: Նա հաղթեց մրցության մեջ և պատվով տուն վերադարձավ:

Վերադարձավ ու հրաման արձակեց, որ այսուհետև Հայաստանում հաստ ու բազմաձև հացերից բացի միշտ նաև լավաշ թխեն:

Հանելուկ

Աիրելի՛ր **Գիպունիկ**
Նանգապանակ բառը
 ոչ մի անգամ չէի լսել, ոչ էլ
 կարդացել էի:
 Ինչո՞րով եմ, բացատրիր:
 Ինչու՞իկ

Ծածկոցի պես փռվում բարձին,
 Կաշում վառվող թոնրի պատին,
 Կարմրում է ու դուրս բերվում,
 Մեր սեղանի զարդն է դառնում:

Աիրելի՛ր **Ինչուիկ**
 Իտապոմբանում եմ, որ ինձս էլ այդ բառը չգիտեի:
 Բացատրությունը գրա բառարանում: **Գրված**
 էր. **նանգապանակ** - հնում պինդորների կուրծքը
 պաշտպանող մեքաղե հարմարանք, պրահ:
 Այժմ **նանգապանակ** չեն կրում: Նրան
 փոխարինելու է եկել պրահաբաձկոնը՝ «մեքաղյա բաձկոնը»:
 Քո ընկեր **Գիպունիկ**

Բառերի գանձատուփ

1. ա) Կարդա՛ բառերի բացատրությունը: Դրանցից մեկը գործածիր նախադասության մեջ.

նետաձգություն - նետերով կռվելը

բանակատեղի - զորքի դիրքավորվելու տեղը

բանբեր - լուր բերող, լրաբեր:

բ) Գրածդ նախադասությունների մեջ ընդգծիր բայերը:

2. Ավանդազրույցի մեջ գտիր այն բառերը, որոնք իմաստով համապատասխանում են կապույտ գրվածներին:

ա) Պատերազմի ժամանակ Արամ թագավորը գերի է ընկնում:

բ) Ասորի թագավորը խոստացավ, որ եթե Արամը հաղթի, նրան ազատ կթողնի և տուն կուղարկի թագավորին վայել նվերներով:

գ) Հայերը կռահեցին, որ իրենց թագավորն ինչ-որ բան է հասկացնում:

դ) Սակայն Արամն իրեն առույգ էր զգում:

3. ա) Բազմաձև նշանակում է «շատ ձևեր ունեցող»: Մեկ բառով ինչպե՞ս կասես՝ շատ հարկեր ունեցող, շատ տեսակներ ունեցող, շատ գույներ ունեցող:

բ) Գտածո բառերը գործածիր գոյականների հետ:

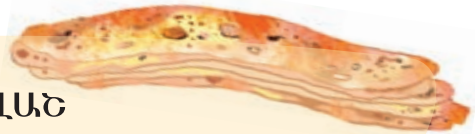
Նմուշ՝ բազմաձև հացեր:

4. Ո՞րն է հակառակորդ, լողորդ, վարորդ բառերի ընդհանուր ածանցը: Այդ ածանցով 3 բան գրիր:

5. ա) Հակառակորդ նշանակում է «թշնամի», «խաղում կամ որևէ մարզաձևում մրցակից»: Բառը ավանդազրույցում ի՞նչ իմաստով է գործածվել:

բ) Հակառակորդ բառը զույգ իմաստներով գործածիր նախադասությունների մեջ:

Իմաստունի օրատեսրից

ԼԱՎԱՃ

Շափաշը մեր ազգային հացն է: Մյուս հացարեսակներից տարբերվում է նրանով, որ խմորե միզուկ չունի: Որքան համար էլ դուրամարս է: Նաև հնարավոր է լինում շաք երկար պահել: Խաչապուրի որոշ վայրերում շափաշն աղնանը թխում, չորացնում և պահում են ամբողջ չմեովա համար: Ուրեղույ առագ բափական է շափաշի վրա զուր ցողել, մի փանի բուսե պահել կրորի մեզ, և թարմացած հացը պարարում է սեղանը:

Շափաշի այդ հարկությունը նրան անսխալաբիներ է դարձրել երկարամյակ ճամփորդությունների ժամանակ, բերդերում և փաղափներում թղնամուց պաշարվածների համար:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

- Այս պատմության մեջ քեզ ամենից շատ ինչը դուր եկավ:
- Ինչ ես կարծում, Արամն ինչո՞վ հաղթեց Նոստրին: Պատասխանն ընտրիր տրվածներից.
 - ա) զենքով, բ) հնարամտությամբ, գ) խարդախությամբ:
- Ինչպե՞ս կվարվեիր, եթե Արամ արքայի փոխարեն դու լինեիր:
4. **Ամենագեղեցիկ** նշանակում է «բոլորից գեղեցիկ»: Նույն ձևով ինչպե՞ս կասես՝
 - ա) ամենից խոր, բ) բոլորից ուշադիր, գ) բոլորից թեթև:

Պատմությունների զամբյուղ

- Ուրիշ օրինակ գիտե՞ս, երբ մեկն իրենից ուժեղին հաղթել է խելքով: Պատմիր:
- Հայոց թագավորներից մեկի մասին փոքրիկ տեղեկություն պատրաստիր:

Տատիկի խորհուրդները

Աիրեղին, երբևէ մտածե՞լ ես, թե որքան ղեկավար է արեղծվում հայր: Որքան ն աշխատանք, համբերություն, սեր է պահանջվում մարդկանցից, մինչև որ ցորենի հայրիկը բուրավեր ու համեղ հաց է դառնում:

Աիրով ու հարգանքով վերաբերվիր հացին, մի՛ փչացրու, մի՛ թափիր: Եթե գեղնին ընկած հաց ես տեսնում, ուրփի քակ մի՛ թող, բարչրացրու՝ ու մի՛ հարմար տեղում դիր. թռչունները կուտեն այն:

Դադարի պահ

Կարդա՛ և որոշիր, թե յուրաքանչյուր շարքում որ բառն է ավելորդ և ինչու՛:

մատնաքաշ	բոքոն	ալյուր	լավաշ
ցորեն	բլիթ	գարի	ձավար
թոնիր	փուռ	ջեռոց	սառնարան

ՍԱՍՈՒՆՅԻ ԴԱՎԻԹ

Մոնչալով ելավ տեղից
Էն առյուծի առյուծ որդին,
Իր ձին հեծավ ու փոթորկեց,
Խաղաց, շողաց Թուր Կեծակին:

Անցավ քառսուն գոմշի կաշին,
Անցավ քառսուն քարերը ցած,
Միջից կտրեց ժանտ հրեշին,
Օխտը գազ էլ դենը գնաց:

- Կենդանի եմ, մին էլ արի,
Գոռաց Մելիք հորի տակից:
Դավիթ լսեց, շատ զարմացավ
Իրեն զարկից, Թուր Կեծակից...

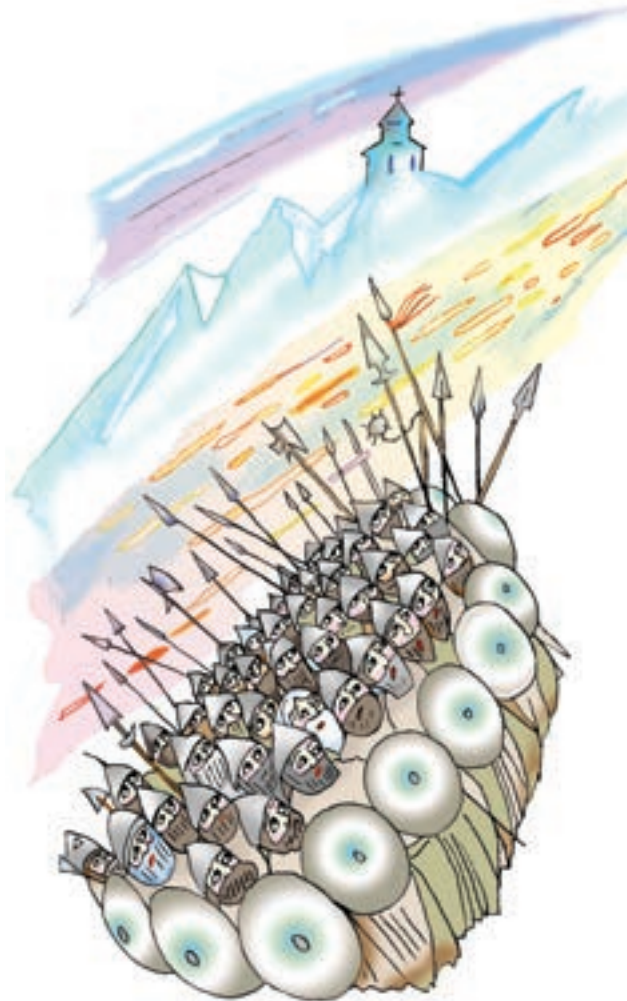
- Մելիք,- ասավ,- թափ տուր մի քեզ:
Ու թափ տվավ Մելիքն իրեն,
Միջից եղավ ճիշտ երկու կես,
Մեկն ընկավ դեսն ու մյուսը դեն:

Էս որ տեսավ Մսրա բանակ,
Ջուր կտրվեց ահ ու վախից:
Դավիթ կանչեց.- Մի՛ վախենաք,
Ականջ արեք հալա դեռ ինձ:

Դուք ոռնչալար մարդիկ,- ասավ,-
Ջուրկ ու խավար, քաղցած ու մերկ,
Հազար ու մի կրակ ու ցավ,
Հազար ու մի հոգսեր ունեք:

Ի՛նչ եք առել Նետ ու աղեղ,
Եկել թափել օտար դաշտեր:

առյուծ
կենդանի
քաղցած

Չէ որ մենք էլ ունենք տուն-տեղ,
Մենք էլ ունենք մանուկ ու ծեր ...

Դարձե՞ք եկած ճանապարհով,
Ձեր հայրենի հողը Մարա.
Բայց թե մին էլ գենք ու զոռով
Վեր եք կացել դուք մեզ վրա,

Հորում լինեն քառսուն գազ խոր,
Թե ջաղացի քարի տակին,
Կելնեն ձեր դեմ, ինչպես էսօր,
Սասմա Դավիթ, Թուր Կեծակին:

Էն ժամանակ աստված գիտի,
Ով մեզանից կըլնի փոշման.
Մենք, որ կելնենք ահեղ մարտի,
Թե՞ դուք, որ մեզ արիք դուշման...

ԱՍԱՑՎԱԾՔՆԵՐ

Հավ է մեռնել կանգնած, քան ապրել ծնկաչոր:

Քաջը մեկ անգամ է մեռնում, վախկոտը՝ հազար:

*Արեւի՛ Գիրունիկ, մաթեմարիկայի դասին միշտ
փառասուն ենք ասում, իսկ այսրեղ փառասուն է, յոթ բառի
փոխարեն՝ օխոր: Ինչու՞ է այսպես:*

Ինչուիկ զան, այս արեղծագործությունը մեր սպգային
վիպերգի հիման վրա է գրվել: Պրա համար էլ զարմանալի չէ,
որ ժողովրդական բառեր կան: Այո՛, մենք դաս պարմելիս կամ
շարահրություն գրելիս դրանք չենք օգտագործում: Ասկայն
փողոցում, առևտուր անելիս, ընկերների հետ խոսելիս երբեմն
նման բառեր գործածում ենք:

Իովհաննես Թումանյանն այդպես է գրել, որ ժողովրդական
խոսքը բնական հնչի և կեղծ չթվա: Նկարած կլինես, որ
ժողովրդական հեփիարթերում էլ է այդպես:

Քառերի գանձատուփ

1. Առաջին շարքում ժողովրդական բառերն են, իսկ երկրորդում՝ նրանց գրական համարժեքները: Ընտրի՛ր և դեմ դիմաց գրիր:

ա) քառսուն, օխտը, մին, դես, դեն, էս, հալա, էսօր, փոշման ըլնել, էն.

բ) այսօր, դեռ, այս, յոթ, այն, մեկ, այս կողմ, քառասուն, այն կողմ, գղջալ:

2. Ժանտ բառի հոմանիշներն են դաժան, անգուրթ, անխիղճ: Այս բառերից երկուսը գործածի՛ր նախադասությունների մեջ:

3. Հոր նշանակում է «գետնի մեջ փորված նեղ և խոր փոս»: Ինչի՞ հոր գիտես:

4. Հետևյալ տողերում գտի՛ր հոմանիշ բառերը.

Էս որ տեսավ Մնրա բանակ,

Ջուր կտրվեց ահ ու վախից:

5. Վեր կենալ նշանակում է «ոտքի կանգնել», ինչպես նաև «արթնանալ» և «կռվի ելնել»: Այս տողերում բառը ո՞ր իմաստով է գործածվել.

Դարձե՛ք եկած ճանապարհով,

Ձեր հայրենի հողը Մնրա.

Բայց թե մին էլ զենք ու զոռով

Վեր եք կացել դուք մեզ վրա....

6. Առաջին շարքի բառերի և բառակապակցությունների իմաստները խառը տրված են երկրորդ շարքում: Դասավորի՛ր:

ականջ անել

մարտի ելնել

ահ ու վախ

հազար ու մի

տուն-տեղ

ջուր կտրել

կրակ ու ցալ

1. ընտանիք, 2. ունեցվածք

սարսափ

կռվի դուրս գալ, կռվել

սաստիկ վախենալ, սարսափել

փորձանք

լսել, ունկնդրել

բազմաթիվ, անչափ շատ

7. Ինչ բառերով են բնութագրվում **ռանչպար** «հողագործ, գյուղացի» մարդիկ:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Լրացրո՛ւ աղյուսակը:

Վիպերգը կարդալիս			
ինչ էի տեսնում	ինչ ձայներ էի լսում	ինչ էի զգում	ինչ մտքեր էին ծնվում

2. Այս հատվածի սկզբնամասում Դավիթն ինչպե՞ս է կոչվում:

3. Ինչ է ցույց տալիս կարդացածը հատվածը: Ճիշտ պատասխանն ընտրի՛ր տրվածներից.

ա) Սասունցի Դավթի հնարամտությունը

բ) Դավթի խաղաղասիրությունը

գ) Դավթի ձարակությունը

4. Ինչ է կոչվում Սասունցի Դավթի թուրը:

5. Համեմատի՛ր Սասունցի Դավթին և Մելիքին:

6. Ինչ նմանություններ ունեն Վարդան Մամիկոնյանն ու Սասունցի Դավիթը:

7. Դավթի խոսքը պատմի՛ր քո բառերով: Ո՞րն էր նրա հիմնական ասելիքը:

8. Նկարագրի՛ր Սասունցի Դավթի արձանը: Ինչ գիտես այդ արձանի մասին:

Երվանդ Քոչար, Սասունցի Դավթի արձանը Երևանում:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Ինչո՞վ կուզենայիր նմանվել Սասունցի Դավթին:
2. Պատմի՞ր մեր օրերի հերոսներից մեկի մասին:

Խաղալ նշանակում է՝ **ա)** «խաղով զբաղվել», **բ)** «որևէ դեր կատարել», **գ)** «արագորեն զանազան շարժումներ անել, պտույտներ գործել»: Առաջին քառատողում բառը ի՞նչ իմաստով է գործածվել:

Դադարի պահ

Գազը երկարություն չափելու հին միավոր է: Մեկ գազը հավասար է 112 սանտիմետրի: Հաշվի՞ր, թե որքան է անում **յոթ գազը**:

Իմաստունի գրույցը

ՎԻՊԵՐԳ

Խամոզված եմ, որ շար ես լսե՛լ Ասատույցի Պավթի անունը, քանի որ ես նրա սփանջելի արչանը երևանում կամ էլ նկարներ, որոնցում պարկերված է նա:

Ասատույցի Պավթը հայկական վիպերգի գլխավոր հերոսն է:

Վիպերգը ժողովրդի կյանքի, թշնամիների դեմ նրա պայքարի, ապա-
րասիրության և երազանքների մասին պարմող սրեղծագործություն է:

Հայկական ժողովրդական վիպերգը կոչվում է «Ասանա ծոեր», բայց ամենասիրելի հերոսի անունով այն հաճախ անվանում են «Ասատույցի Պավթ»:

Վիպերգը սրեղծել է ժողովուրդը շար հին ժամանակներում, իսկ հերագայում գրողները մշակել են այն, նրա հիման վրա նոր սրեղծագործություններ գրել:

Դադարի պահ

Բառաշղթայի մեջ գույներով կարդա՛ հայ հերոսների անունները:

ՅԱՅԿԳԱՐԵԳԻՆՁՈՒՎԱՐՎԱՐԴԱՆՆԱՅՈՒՊԵՏԱՆԴՐԱՆԻԿՄԱՍԻԿՈՆՅԱՆՆԵՐԳՅ.

Սիլվա Կապուտիկյան

ԼԵՌՆԵՐԸ ՀՊԱՐՏ...

Լեռները հպարտ վեր են բարձրանում,
Որ փառքդ վերն տանեն, հայրենիք.
Արծիվները վես երկինք են հասնում,
Որ փառքդ երկինք տանեն, հայրենիք.
Հովերն ու հողմերն աշխարհ են շրջում,
Որ փառքդ չորս կողմ տանեն, հայրենիք.
Աղբյուր ու գուսան երգ են կարկաչում,
Որ փառքիդ գովքը անեն, հայրենիք.
Իսկ զավակներդ, զավակներդ անգին
Իրենց արյունն են տալիս սրտագին,
Որ փառքդ անմահ պահեն, հայրենիք...

ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ

Հայրենասիրությունն ապահովվում է ոչ թե խոսքով, այլ գործով:

Վ. Բելինսկի (ռուս գրականագետ)

Ով չի սիրում իր երկիրը, ոչինչ չի կարող սիրել:

Ջ. Բայրոն (անգլիացի բանաստեղծ)

Բառերի գանձատուփ

1. Փառք, վես, գուսան, գովք, սրտագին բառերի իմաստները գտիր տրվածներից.

ա) գովեստի խոսք, գովասանք

բ) ամբողջ սրտով

գ) լավ գործով ձեռք բերված անուն, հռչակ

դ) վեհ, հպարտ

ե) ժողովրդական երաժիշտ, որ երգեր է գրում և կատարում դրանք.

աշուղ

2. Երեխա, որդի բառերի մեկ հոմանիշ գտիր բանաստեղծության մեջ:

3. Բանաստեղծության միևնույն տողում հեղինակը քամի բառի երկու հոմանիշ է գործածել: Գտի՛ր դրանք և բացատրի՛ր իմաստների տարբերությունը:

4. Գրի՛ր բարձրանալ, տանել, տալ բայերի հականիշները:

5. ա) Անմահ և անգին բառերն ի՞նչ ընդհանուր բաղադրիչ ունեն: Դրանով ուրիշ բառեր գրիր:

բ) Ընտրի՛ր գրածդ բառերից երկուսը և գործածի՛ր նախադասությունների մեջ:

Քանաարեղծության վերջին րոդերը կբացարբեն:

Էնթադրում եմ, որ նկարի ունես իրենց արյունն են փայխա կապակցությունը: Աս ուղիղ իմաստով չպիտի հասկանաս. այն յուրահարուկ իմաստ ունի և նշանակում է «կյանքը չոհել»:

համոզված եմ, որ նման ուրիշ կապակցություններ էլ գիտես, ինչպես խոսքը «խոսքը», խոսքը «խոսքը կապակցել», չեղք մեկնել «օգնել» և այլն: Այսպիսի բառակապակցությունների իմաստները կարող ես կուսել րեգիստրի կամ հարցնել իմացողներին:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ըստ հեղինակի՝ հայրենիքի փառքը ինչպե՞ս է տարածվում աշխարհում:

2. Ովքե՞ր և ինչպե՞ս են անմահ պահում հայրենիքի փառքը:

3. Քո կարծիքով ուրիշ ինչպե՞ս կարելի է անմահ պահել հայրենիքի փառքը:

4. Դու՞ ինչ կանես հայրենիքիդ համար:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Դու կամ ընկերներիցդ մեկը բարի գործ արե՛լ եք: Պատմի՛ր:

2. Փոքրիկ շարադրանք գրիր այն մարդու մասին, որին կուզեիր նմանվել:

ՓԱՌՔԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

Հայոց լեռներին սատար են միշտ էլ
Լեռները հայոց:

Փանք մեր լեռներին:

Հայոց քաջերին նեցուկ են միշտ էլ

Քաջերը հայոց:

Փանք մեր քաջերին:

Փառք բոլոր նրանց, ովքեր կռվել են

Հնուց մինչ այսօր,

Մինչև մերօրյա Ավարայրը այս,

Ծարժումն այս հզոր ...

Փանք հայոց մտքին,

Հայոց հավատին

Ու բազկին հայոց:

Փանք, փանք, փանք:

ԱՍՈՒՅԹ

Դժբախտ է այն երկիրը, որ հերոսներ չունի:

Բ. Բրեխտ (գերմանացի գրող)

ով
այսօր
մերօրյա

Բառերի գանձատուփ

1. **ա)** Կարդա՛ բառերի բացատրությունը և սովորի՛ր.

սատար - մեկին օգնող ուժ կամ մարդ, մեկի գործին նպաստող

նեցուկ - հենարան, օգնող, պահող, պաշտպանող:

բ) Այս բառերն ինչե՞ր են:

2. **Քաջ** բառի մեկական հոմանիշ և հականիշ գրիր: Դրանք գործածիր առանձին նախադասությունների մեջ:

3. **Կռվել** և **հզոր** բառերի մեկական հոմանիշ ասա: Դրանք գործածիր առանձին նախադասությունների մեջ:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Լրացրու՝ աղյուսակը.

Բանաստեղծությունը կարդալիս			
ինչ էի տեսնում	ինչ ձայներ էի լսում	ինչ էի զգում	ինչ մտքեր էին ծնվում

2. Բանաստեղծը ու՞մ և ինչն է փառաբանում:
3. Հայոց լեռներն ինչպե՞ս են օգնել հայ քաջերին:
4. Ի՞նչ մեթոդյա Ավարայր է և ի՞նչ հզոր շարժում:

Իմաստունի օրատեսրից

ԱՐՑԱԽՅԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Իսայի աղյուսակի չփնտռված մասերից մեկը՝ Նրցախր կամ շեռնաչին Պարաբաղը, մի փանի փաստաթղթի գրանցում էր Նորհրեզանի կազմում: 1988 թ. փետրվարին հայաստանի և Նրցախի հայերը ուրփի էլան ու ապարություն պահանջեցին: Ակիւբ առավ դաժան մի պարտերալմ: Մասնակ հայարաւոր հայորդիներ մեկնեցին ուսմի դաշր՝ հայրենի հողն ապարագրելու: Մեկը մշուսի հետրից հայոց փազերը հաղթանակներ փարան թղնամու նկարմամբ, ապարագրեցին պարմական Շուշի փաղափր, անկարանգուրջան մի ընդարչակ գուրի արեղծեցին Նրցախի շուրգը:

Իսայարաւոր փազորդիներ էլ ընկան պարտերալմում, բայց սերունդներին ժառանգեցին ապարագրված Նրցախ, հաղթանակ և հպորայոդ հայրենիք:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Հայ ինչ հերոսների գիտես: Նրանցից մեկի մասին տեղեկություններ հավաքիր և պատմիր ընկերներին:
2. Հայ նշանավոր մարդկանցից ու՞մ կուզեիր հանդիպել: Ինչ կասեիր նրան: Գրիր այդ մասին:

Իմաստունի օրատետրից

ԱՎԱՐԱՅՐԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

Ճար դարեր առաջ թշնամին ցանկանում էր, որ հայերը հրաժարվեն հայոց լեզվից և փոխեն իրենց կրոնը: Իսկ ժողովուրդը չենթարկվեց և պայքարի ելավ: Պայքարը գլխավորում էր հայոց սպարապետ Վարդան մամիկոնյանը:

Ամենակարևոր ճակատամարտը տեղի ունեցավ Նիսարայրի դաշտում: Թշնամին մեծաթիվ զորք ուներ, նույնիսկ կովոդ փղեր, բայց հայերը չվախեցան: Ասպարապետն ինքն էլ փազաբար կռվում էր և ոգևորում պիևորներին: Ասկայն մարտի ժամանակ նա խոցվեց թշնամու նիպակներից և զոհվեց:

Թշնամին էլ շար պոհեր տվեց: Սեանելով, որ հայերը պարտասար են նույնիսկ մեռնելու, թշնամին հրաժարվեց իր չար ծրագրից:

Իսկ հայերը պահեցին իրենց լեզուն ու հավատը, որոնց շնորհիվ սպրում են մինչև այսօր:

Դադարի պահ

Սա Եռաբլուրն է: Թե այն ինչ վայր է, կիմանաս ծաղկաշղթայի վրա գրվածները ձիշտ կարդալուց հետո:

Այստեղ թաղված են Արցախյան հերոսամարտում զոհված հայ ջեղու:

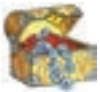

ԼՍԻՐ ԶԻՆՎՈՐԻՆ

Քայլում են նորից
Վեհ դրոշի տակ
Մեր զինվորների
Շարքերը շիտակ:
Շողում է սուրը
Զինվորի ձեռքում,
Զենքը լուում է,
Զինվորն է երգում:
Լսիր զինվորին,
Իմ փոքրիկ տղա,

Խաղաղ աշխարհում
Դու զվարթ խաղա՛:
Այս ուրախ օրը
Զենքով է եկել,
Քաջ զինվորների
Երգով է եկել:
Երբ ծիծաղում ես
Դու, մանկիկ իմ ժիր,
Ծիծաղը փրկող
Զինվորին հիշիր:

զինվոր
զվարթ

Բառերի գանձատուփ

1. **Զվարթ** և **վեհ** բառերի մեկական հոմանիշ գրիր և գործածիր նախադասությունների մեջ:
2. Բանաստեղծության մեջ գտիր **փոքրիկ** բառի «զույգը». դրանք իրար ինչո՞վ են նման:
3. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր **դրոշ**, **աշխարհ**, **օր**, **զինվոր**, **մանկիկ** բառերը՝ ածականների հետ:
Նմուշ՝ **տղա - փոքրիկ տղա**:
4. Զենք նշանակող ի՞նչ բառ կա բանաստեղծության մեջ: Նման ուրիշ բառեր ավելացրու:
5. Սիբային երգը կոչվում է **սիրերգ**, խմբով կատարվող երգը՝ **խմբերգ**: Ի՞նչ է կոչվում այն **երգը**, որ կատարում են զինվորները շարքերով խրոխտ **քայլելիս**:

6. ա) Ժիրայր անվան ղր արմատը կա այս բանաստեղծության մեջ:
Այն ինչ է նշանակում:

բ) Հայկական անուններ ասա, որոնք կարող ես բացատրել:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Քո կարծիքով ղրն է մեր երկրի բանակի նպատակը:
2. Ինչ ես հասկանում բանաստեղծության վերջին չորս տողը կարդալով:
3. Երբ և ինչպես են նշում Հայկական բանակի օրը:
4. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր բայերը և լրացրու՛ աղյուսակը:

-ել վերջավորությամբ	-ալ վերջավորությամբ

Պատմությունների գամբյուղ

1. Տեղեկություններ հավաքիր և պատմիր հայոց բանակի հաղթանակներից մեկի մասին:
2. Ինչ գիտես հայկական բանակի մասին:

Մեր գինվորների շարքերը շիտակ արտահայտության մեջ ինչ է նշանակում **շիտակ** բառը:

Իմաստունի խորհուրդները

Ամեն երկիր գեղեցիկ ու հարուստ է իր բնությամբ, փառափներով ու գյուղերով, քաղաքային վայրերով ու հուշարձաններով, բայց ամենից առաջ՝ մարդկանցով: Որովհետև մարդիկ են իրենց գործերով շենացնում ու գեղեցկացնում երկիրը: Պո՛ւ էլ կարող ես փոփոխել մասն ունենալ այդ մե՞ծ ու պարվալոր գործի մե՞զ:

Արի՛ր մեր երկրի ամեն անկյունը, մեր ժողովրդի լեզուն ու պարմությունը, լավ սովորիր, բարի գործեր արա և հայրենիքիդ արժանավոր զավակը կդառնաս:

Պատվական Խաչատրյան

ՆԱՄԱԿ

Նստեմ հիմա, միտքս լարեմ
 Եվ եղբորս նամակ գրեմ,
 Որ բանակում պապիս նման
 Բարձր պահի պատիվը տան,
 Պաշտպանի մեր հայրենիքը,
 Մեր արևը, մեր երկինքը,
 Որ տատիկս չապրի ահով,

Զվշտանա միևնույն մահով,
 Որ հայրիկս ուրախ-ուրախ
 Հնձի գևա առավոտ վաղ,
 Որ մայրիկս առանց ախի
 Համով-հոտով լավաշ թխի,
 Որ քույրիկս անուշ-անուշ
 Օրորոցում քնի մուշ-մուշ,
 Ես էլ սիրով թեքվեմ դասին
 Ու մտածեմ «հինգի» մասին:

ԱՍՈՒՅԹ

Եթե ուզում ես խաղաղ ապրել, պատրաստվիր պատերազմի:

**եղբայր
 բարձր
 պաշտպանել
 օրորոց**

Բառերի գանձատուփ

1. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր ազգակցական կապ ցույց տվող բառերը:
2. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր գծիկով գրվող բառերը: Դրանք ինչպե՞ս են կազմվել: Այդպիսի երկու բառ էլ դու՛ ավելացրու:

3. Զինվորական կոչում նշանակող ինչ բառեր գիտես, թվարկիր: Դրանցից մեկը գործածիր նախադասության մեջ:

4. Պաշտպանում են հայրենիքը, իսկ ինչն են պահպանում:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանակում զինվորի լավ ծառայությունից ինչն է կախված: Պատասխանիր ըստ բանաստեղծության:

2. Քո կարծիքով ինչպիսին պիտի լինի հայ զինվորը:

3. Նամակ գրիր հայկական բանակում ծառայող զինվորին (ծանոթ կամ անծանոթ), նրան պատմիր քո մասին:

4. **ա) Եղբայր, եղբոր, եղբորը, եղբորից, եղբորով** շարքի օրինակով գրիր **հայր** և **մայր** գոյականների համապատասխան շարքերը:

բ) Եղբայր գոյականի բոլոր ձևերը գործածիր առանձին նախադասությունների մեջ:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Պապիկը կամ հայրիկը ինչ են պատմում բանակի մասին:

2. Հարազատներիցդ ո՞վ է ծառայում հայկական բանակում: Նրան ինչպե՞ս ձանապարհեցիք:

1. Կարդա՛ բանաստեղծությունը և ասա՛, թե վշտանալ և տխրել բառերի միջև իմաստային ինչ տարբերություն կա:

2. Որ մայրիկս առանց ախի համով-հոտով լավաշ թխի նախադասության մեջ առանց ախի կապակցությունն ինչ է նշանակում:

Դադարի պահ

ա) Ըստ ճաղկաթերթերի գույների դո՛ւրս գրիր տառերը և դրանցով բառեր կազմիր:

բ) Քո կարծիքով ինչու՞ են հենց այս բառերն ընտրվել:

գ) Այս գույները քեզ ինչ են հիշեցնում:

Իմաստունի խորհուրդները

Ժողովրդական աշայխի առած կա՝ *Ուժով բացված վարդը հուր չի ունենա*: փորձիր ուժով բացել վարդի թերթիկները ու կրեանես, որ վարդը կթռչի և իր անուշ հոտով փեղ հաճույք չի պարճատի: Այդպես էլ կյանքում է. ուժով միշտ չէ, որ կարելի է հազոդության հասնել:

Քոնի ուժը չարիք է ծնում: հայ ժողովուրդը բռնություն չի սիրել: Եթե վենք է վերցրել չեռքը, ապա իր հայրենիքը պաշտպանելու համար:

Ինչպես յուրաքանչյուր մարդ, այնպես էլ ժողովուրդները պետք է սովորեն հարգել իրար, հարցերը լուծել խաղաղ ճանապարհով: Այդ դեպքում աշխարհում խաղաղություն կլինի, մարդիկ երգանիկ կապրեն:

Պու էլ, իմ փոքրիկ բարեկամ, հիշիր. ճիշտ կլինի, որ նախնիների դիմելը նախ խոսես դիմացինիդ հետ: Ինարավոր է, որ այդպես պարզեք շեր անհաշտության պարճառները, հասկանա՞վ իրար ու հաշտվե՞ք:

**Սարդարապատի
հերոսամարտին նվիրված
հուշահամալիրը**

(ճարտարապետ՝
Ռաֆայել Իսրայելյան)

**Վարդան Մամիկոնյանի
արձանը Երևանում**

(քանդակագործ՝
Երվանդ Քոչար)

10

Ամռան հմայքները

Ը ոտով այս ուտունական տարին էլ կավարտվի, ու կգա ամառը՝ հանգստի, խաղի, արշավների, բնության գրկում լինելու երկար սպասված ժամանակը:

Անռանը շատերին ձգում է երկնագույն Սևանը:
Սևանա լիճն անվանում են Հայաստանի մարգարիտ:

ՍԵՎԱՆ

Հույսից ծնված դու լույս-աղբյուր,
Վանա լճի հարազատ քու՛յր,
Դու սարերում մեր երկնահաս
Կապույտով լի հսկա մի թաս:
Քեզ արծվաբույն լեռները մեր
Ձեռքերի մեջ պահել են վեր,
Պահել են քեզ արևի մոտ,
Որ դու լինես միշտ արևոտ,
Որ երկինքը հնամենի
Քո կապույտից կապույտ առևի,
Որ լույս դառնաս օջախներիև,
Որ դառնաս մայր՝ աղբյուրներիև,
Որոնց համար հոսու՛մ, հոսու՛մ
Ու մոր պես քեզ չես փստսում,
Քիչևն առնում ես, շատը տալիս:
Ա՛խ, այնպես է սիրոս լալիս.
Պակասում ես, ախր, քիչ-քիչ,
Կապուտաչյա իմ հրա՛շք լիճ:

**արծվաբույն
աղբյուր
կապուտաչյա**

Քառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր **հսկա**, **լալ**, **հնամենի** բառերի հոմանիշները:
2. Գրի՛ր **հարազատ** և **պակասել** բառերի հականիշները: Դրանք գործածի՛ր նախադասությունների մեջ:
3. Գրի՛ր **արծվաբույն** և **կապուտաչյա** բառերի արմատները:
4. **Լույս** և **սիրտ** արմատներով բառե՛ր կազմի՛ր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծության մեջ ինչի՞ հետ է համեմատվում լիճը:
2. Մեկնաբանիր **Վանա լճի հարազատ քույր** արտահայտությունը:
3. Բանաստեղծի սիրտն ինչու՞ է լալիս լճի համար:
4. Նկարագրիր Սևանա լիճը՝ օգտագործելով բանաստեղծության բառերը՝ **լույս, աղբյուր, լեռներ, երկինք, արև, կապուտաչյա, հրաշք**:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Սևանա լճի մասին տեղեկություններ հավաքիր և պատմիր ընկերներին:
2. Քեզ որևէ բան հայտնի է Սևանա լճի փրկության ծրագրից:

Արեգակը ոսկեշող
 Մաղմղում է ոսկե շոգ,
 Հողի մաշկը ճաքճքող
 Երազում է ջուր ու ցող:
 Փշատենին հարսնացած
 Խոնարհում է վարսն արծաթ,
 Ծաղիկները իր դեղին
 Վերածվում են գիևդերի:
 Ծոզն է շաչում կատաղի,
 Եվ շոգասեր խաղողի
 Կանաչ գույնն է չքանում,
 Աչիկներն են շիկանում...

Փաթեթներով ամենուր
 Ձմեռիկները պուճուր
 Ծոզին խուժում են քաղաք,
 Որպես անուշ պաղպաղակ...
 Հրազդանն է նիհարում,
 Ջրում ձուկն էլ չի խաղում,
 Արարատն էլ մարմարյա
 Կապուտագույն է համարյա...

**համարյա
 մարմարյա
 թանկանալ
 խոնարհել
 շոգ**

Արեւի՛ Գիրունիկ, բանասարեղծն իմ սիրելի պաղպաղակի համար արքաստվոր, բայց գեղեցիկ բառ է գործածել՝ **չմեռիկ**: միթե աշրպիսի բառ կա:

Բարեկամն, բանասարեղծները արքահայրիչ խոսք արեղծելու նպատակով երբեմն բառեր են հորինում: Այսպէս էլ պաղպաղակի **չմեռիկ** է դարչն, որովհետեւ ամառվա փայփին նա չմեռնի սառը, բայց հաճելի շունչն է բերում մեզ:

Գիրե՛ս, պաղպաղակի համար հայերեն մի բառ էլ կա՝ **սառնանուշ**, աշխինճն՝ սառն է և փայլը:

Բառերի գանձատուփ

1. **Վարս** նշանակում է «կնոջ երկար, չհյուսած մազ»: Ինչ կնշանակի **նսկեվարս** բառը:
2. **Ջքանալ** և **անուշ** բառերին մեկական հոմանիշ գրիր: Դրանք գործածիր նախադասությունների մեջ:
3. **ա)** Համեմատիր **ձաքել** և **ձաքձքել** բայերը: Իմաստային ինչ տարբերություն ունեն:
բ) Բանաստեղծության մեջ նման մի բառ էլ ինքդ գտիր և բացատրիր:
4. Որո՞նք են **փշատենի** և **մարմարյա** բառերի ածանցները: Այդ ածանցներով 3-ական բան կազմիր:
5. **Պուճուր** բառը ժողովրդական խոսքում է գործածվում: Ո՞րն է նրա գրական համարժեքը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ինչո՞ւ են արեգակի շողերը ոսկե համարվում, իսկ փշատենու ձյուղերը՝ արծաթյա:
2. Բացատրիր **Հրազդանն է նիհարում** արտահայտությունը:
3. Ամռանը պաղպաղակից բացի ինչ ես սիրում ուտել:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Նկարագրիր ամառվա քո մեկ օրը:
2. «Գետափին» կամ «Լճի ափին» վերնագրով շարադրություն գրիր:

ԼՎԱՅՎԵԼ ԶՅԱՆԿԱՅՈՂ ԾԱՂԻԿԸ

Մարգագետնում բազմերանգ, գեղեցիկ ու բուրավետ ծաղիկների հետ ապրում էր լվացվել չցանկացող մի ծաղիկ:

Մի օր՝ ուշ գիշերին, նա զայրացած դիմում է իր թերթերում գիշերող Յողիկին.

- Ներկայությունդ տհաճություն է պատճառում ինձ. հեռացիր:

- Ես առանց մայր Արևի չեմ կարող հեռանալ: Սպասիր մինչև լուսաբաց,- աղաչում է Յողիկը:

- Ո՛չ, իսկույն հեռացիր,- պնդում է լվացվել չսիրող ծաղիկը և ուժեղ թափահարում գլուխը: Յողիկը ցած է ընկնում:

Դժվար է կռահել, թե ի՞նչ կպատահեր խեղճ Յողիկի հետ, եթե այդ պահին հարևան Սիզախոտը ամուր չգրկեր նրան:

- Ինչպիսի անմտություն,- հանդիմանում է Սիզախոտը,- քեզ թիթեռ ես երևակայում:

- Թռչելու մտադրություն երբեք չեմ ունեցել,- բացատրում է Յողիկը,- լվացվել չցանկացող ծաղիկն իրենից վանեց...

- Հա՛, որ այդպես է, այսուհետև ինձ մոտ կգիշերես, և թող փոշին մի լավ ծածկի նրա անլվա թերթերը:

Այդ օրվանից Յողիկը գիշերեց Սիզախոտի մոտ: Իսկ լվացվել չսիրող ծաղիկի թերթերին փոշու մի այնպիսի հաստ շերտ գոյացավ, որ նա հագիվ էր կարողանում աչքերը բացել: Մեղուները նրա մոտով անցնելիս երեսներն արհամարհանքով շրջում էին:

**թախանձել
երևակայել
արհամարհանք
սրբել**

Զարմանալին այն է, որ լվացվել չցանկացող ծաղիկի մտքով բոլորովին չէր անցնում, թե ինչու՛ են մեղուներն այդպես վարվում:

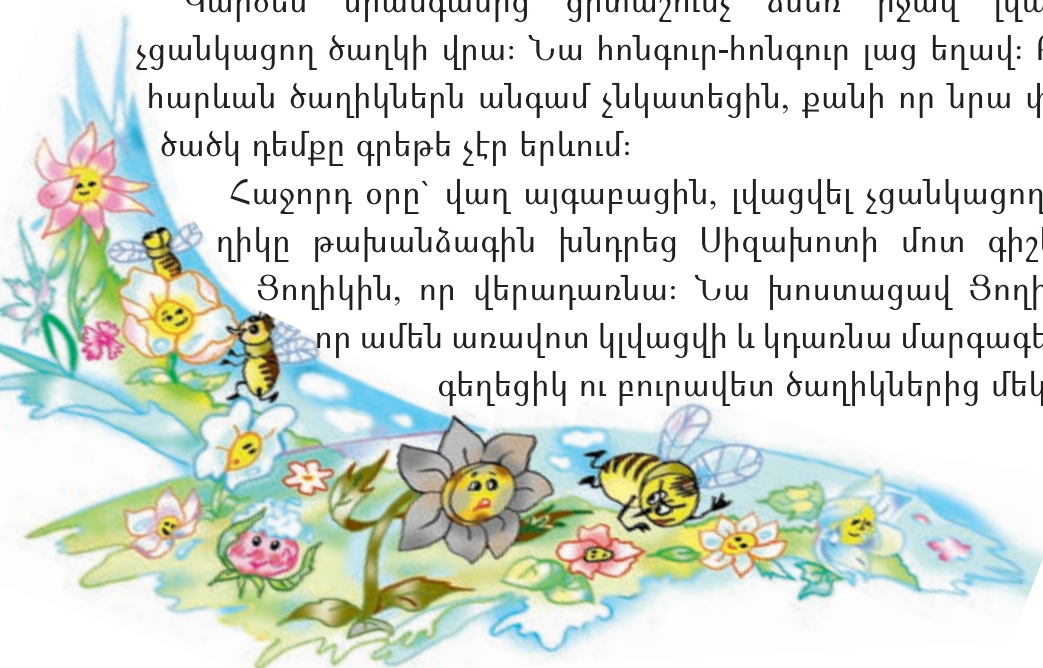
Մի անգամ էլ, երբ ժրաջան Մեղուն նրա մոտով թռչելիս երեսը կրկին շրջեց, լվացվել չսիրող ծաղիկը քնքշաձայն դիմեց նրան.

- Համեցե՛ք, հյուրասիրվե՛ք ծաղկափոշով:

- Շնորհակալ եմ,- քմծիծաղեց Մեղուն,- նախ վրադ կուտակված փոշու շերտը սրբիր, որ տեսնեմ փու՛շ ես, թե՛ ծաղիկ...

Կարծես միանգամից ցրտաշունչ ձմեռ իջավ լվացվել չցանկացող ծաղկի վրա: Նա հոնգուր-հոնգուր լաց եղավ: Բայց հարևան ծաղիկներն անգամ չնկատեցին, քանի որ նրա փոշեծածկ դեմքը գրեթե չէր երևում:

Հաջորդ օրը՝ վաղ այգաբացին, լվացվել չցանկացող ծաղիկը թախանձագին խնդրեց Սիզախոտի մոտ գիշերող Յողիկին, որ վերադառնա: Նա խոստացավ Յողիկին, որ ամեն առավոտ կլվացվի և կդառնա մարգագետնի գեղեցիկ ու բուրավետ ծաղիկներից մեկը:

Հանելուկներ

Լուսինն ուղարկեց արծաթյա թասով,
Արևը խմեց առավոտ լուսով:

Թե՛ ջերմություն և թե՛ լույս է մեզ տալիս,
Մի օր մեզնից վարձ ուզելու չի գալիս:

Բառերի գանձատուփ

1. Հեքիաթի սկզբում և վերջում **առավոտ** նշանակող երկու բառ կա: Գտիր և դրանցից մեկը գործածիր նախադասության մեջ:
2. Գտիր **սրբել**, **զարմանալ**, **խնդրել**, **զայրանալ** բառերի հոմանիշները և գործածիր նախադասությունների մեջ:

3. Սյունակներից ընտրիր և զույգերով գրիր հոմանիշ բառերը.

բազմերանգ	ջանասեր
գեղեցիկ	բուրավետ
հոտավետ	պինդ
ժրաջան	չքնաղ
ամուր	գունագեղ

4. Գտիր գիշեր, հաստ, աշխատասեր, ուժեղ բառերի հականիշները:

5. Տրված բառերի ածանցներով 1-ական բան կազմիր.

ա) տհաճ, բ) անմիտ, գ) բուրավետ, դ) ուժեղ:

6. Որո՞նք են տրված բառերի արմատները.

ա) բազմերանգ, բ) ծաղկափոշի, գ) ցրտաշունչ, դ) լուսաբաց:

Փորձիր բացատրել Կարծես միանգամից ցրտաշունչ ձմեռ իջավ լվացվել չցանկացող ծաղկի վրա նախադասությունը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ինչպիսին էին մարգագետնի ծաղիկները:
2. Ցողիկը որտե՞ղ էր գիշերում:
3. Ցողիկն ինչու՞ է ասում, թե ինքն առանց մայր Արևի չի կարող հեռանալ:

4. Մեղուներն ինչու՞ էին շրջանցում լվացվել չսիրող ծաղկին:
5. Լվացվել չսիրող ծաղիկը ե՞րբ խելքի եկավ:
6. Քո բառերով ամբողջացրո՛ւ նախադասությունները.

ա) Մի օր՝ ուշ գիշերին, ... բ) Հաջորդ օրը՝ այգաբացին, ...

Պատմությունների զամբյուղ

1. Պատմիր, թե ինչպե՞ս է սկսվում քո օրը:
2. Մեղրի օգտակար հատկությունների մասին ի՞նչ գիտես: Պատմիր:
3. Կարդա՛ և փորձիր նկարագրել քո՛ տեսած ցողը:

Ինչպիսին է ցողը

Ամռանը, երբ արևի առաջին շողերի հետ անտառ ես մտնում, խոտերի ու թփերի վրա ադամանդներ են երևում: Այդ ադամանդները

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Վարդավառ էր.
Ով դուրս եկավ՝
Ջրեցի:
Չնայեցի փոքր ու մեծ.
Վերից վար
Ջուր արեցի:

Էլ շուն, կատու,
Էլ հավ ու ձիվ,
Էլ բլոճներ,
Նաև մարդ ...

Մեծ տակառից
Փոքրիկ դուլլով
Ջուր կրեցի
Անընդհատ:

Պապս ասաց.
- Ամոթ, ամոթ,
Ջուր չեմ ձարում ես հաճախ.
Ծառերն այնտեղ
Չորանում են,
Դու ջրում ես աջ ու ձախ:

- Պայ,-ասացի,-
Մի մոռացիր,
Քո ասածն եմ քեզ ասում.
«Վարդավառին
Թափված ջուրը
Երբեք իզուր
Չի հոսում.
Բերքն է հասնում,
Երգն է հասնում,
Եվ ծարավն է պակասում»:

Տես, ժպտում ես...
Գուցե, պապիկ,
Դու՛ էլ
Ջրվել ես ուզում:

**անընդհատ
ծարավ
տակառ**

Բառերի գանձատուփ

1. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր ընտանի կենդանիների, թռչունների և միջատների անունները: Շարունակիր շարքերը:

ընտանի կենդանիներ	ընտանի թռչուններ	միջատներ

2. **Ջուր անել** նշանակում է «ջրել, թրջել»: Իսկ ի՞նչ է նշանակում **խաղ անել, դաս անել, գործ անել, աղոթք անել**:

3. Բանաստեղծության մեջ գտիր՝

ա) **անդադար** և **երևի** բառերի հոմանիշները,

բ) **հիշել, միշտ** և **ավելանալ** բառերի հականիշները:

Քարև, Գիտունիկ, ես մի հարց ունեմ: Ինչորում եմ, օգնիր ինչ:

Վարդավառ բառը բանաստեղծության մեջ որպես նախադասության, ինչպես նաև րոդի առաջին բառ մեծատառով է գրված: Իսկ նախադասության մեջ այն ինչպես պիտի գրենք:

Ինչուիկ, **վարդավառ** բառը որպես րոնի անուն, գրվում է մեծատառով: Իհի՛ր. մարդկանց, գեպերի ու ծովերի, լեռների ու դաշտավայրերի, գյուղերի ու փաղափների անունների նման րոնների անունները ևս միշտ գրվում են մեծատառով:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Զո կարծիքով պատկերի դիտողությունը տեղի՞ն էր: Ճի՞շտ է արդյոք Վարդավառի օրը բոլորին և ամեն ինչ ջրելը:

2. Ուրիշ ի՞նչ տոներ գիտես: Մի քանի տոների անուններ գրիր:

3. Տակառի մեջ ջուր են պահում: Ինչի՞ մեջ են պահում՝

ա) **ցորենը** կամ **ալյուրը**, **բ)** **աշնանը** այգիներում հավաքված միրգը,

գ) **խանութներում** վաճառվող կոնֆետներն ու թխվածքաբլիթները,

դ) **մեծ քանակությամբ** գինին:

Պատասխաններն ընտրիր տրվածներից՝ **տուփ, արկղ, կարաս, պարկ**: Այդ բառերով նախադասություններ կազմիր:

Նմուշ՝ **Ցորենը պահում են պարկի մեջ**:

Իմաստունի օրատեսրից

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Վարդավառը շար հին ժամանակներից մեզ հասած փոն է: Մարդիկ այն փոնում են շոգ ամռանը:

Անցյալում փոնակարարությունը հիմնականում փեղի էր ունենում սարերում, գրերի ակունքների մոտ: Մարդիկ այդ օրն իրենց փները վարդարում էին վարդերով և ծառերի դալար ճյուղերով, միմյանց ծաղիկներ էին նվիրում, աղամիներ էին թույնում, զրախաղեր կազմակերպում և իրար վրա զուր ցողում: Այդպես կարծես անչրև էին ինդրում, փորչում կանխել հնարավոր երաչրը, որպեսչի աղանը առաչր բերժ ու բարիժ ունենաչին:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Պատմիր, թե դու և ընկերներիդ ինչ եք անում Վարդավառին:
2. Նկարագրիր, թե ինչպես է նշվում քո ամենասիրած տոնը:

Հավ ու ծիվ նշանակում է «ընտանի թռչուններ»: Բո կարծիքով ինչ են նշանակում՝ ա) **ծառ ու ծաղիկ**, բ) **հայր ու մայր**:

Իմաստունի խորհուրդները

Իմ սիրելի փոքրիկ բարեկամ, Վարդավառը մեր ժողովրդի ամենասիրած փոներից է: Պու կարդաչիր, որ մարդիկ զուրը **ցողում էին միմյանց վրա**: Կռահեչիր, թե ինչու են աչս բառերը գունավոր գրվել: Արանժ հուչում են աչն պաչմանների մաաին, որոնչ ամեն ոժ պեղժ է հեղևի:

Մի փորչիր ուրժիչ գլուի թրգել ում պաարահի. զու՛ր ցողիր միաչն նրա՛նչ վրա, ուժեր պաարասար են մաանակչելու իաղին և գրով ցողելու ուրիղներին: Վրանգավոր է հարկապես ընթաչող մեժեանների վարորդներին զրելը. դա կարող է վթարի պարձառ դառնաչ:

Իիղիր նաև, որ նուչնիակ Վարդավառի օրը զուրը չպեղժ է վաարնել. աչն ինաչողաբար պեղժ է օգրագորձել ամեն օր:

Քո այս գիրքը սկսվում և ավարտվում է բանաստեղծություններով՝ «Հայրենիք» և «Հայաստան»:

Եթե միացնենք այդ վերնագրերը, կստանանք մի գեղեցիկ նախադասություն՝ **Իմ հայրենիքը Հայաստանն է:**

Էդվարդ Միլիտոնյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ անուն,
Ութ քաղցր հնչյուն,
Ութ եղբայրների
Համաստեղություն:

Մեկը լեռ է վեհ,
Մեկը լիճ է լուրթ,
Մեկը գետ է խեղճ,
Մեկը ձոր է մուրթ:

Մեկը երկինք է,
Մեկը՝ վառ արեգ,
Մեկը երգիչ է,
Մեկը՝ արահետ:

Եվ բոլորն այնպես
Ձուլված իրար հետ,
Որ ոչ մի քամի,
Ոչ մի թշնամի
Չի կարողացել
Այդ շղթան քանդել:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ՝ անուն,
Դու լույս ես անհուն,
Որն սկիզբ չունի,
Ու չի վերջանում:

շղթա
վերջ

Բառերի գանձատուփ

1. **Լեռ, գետ,** Շարունակի՛ր շարքը՝ գրելով անկենդան բնությունն անվանող բառեր: Մի քանիսը կարող ես գտնել բանաստեղծության մեջ:

2. Բանաստեղծության մեջ գտի՛ր բնության երևույթ անվանող բառ: Գրի՛ր բնության այլ երևույթների անուններ ևս:

3. Կարդա՛ բանաստեղծության վերջին երկու տողը: Այլ կերպ ինչպե՞ս կասես՝

ա) որն սկիզբ չունի, բ) չի վերջանում:

4. Գրի՛ր **անխելք, անվախ, անհամ, անբախտ, անփայլ, անօգուտ** բառերի հականիշները:

5. Վերընթերցի՛ր բանաստեղծությունը. գտի՛ր այն բառերը, որոնք նշանակում են՝

ա) բարձր, հպարտ, բ) բաց կապույտ, գ) անհատակ, շատ խորը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Թվարկի՛ր այն ութ «եղբայրներին», որոնք հեղինակի կարծիքով Հայաստանն են կազմում:

2. Հայաստանը բնութագրելու համար դու ութ ի՞նչ «եղբայրներ» կնշես: Նկարագրի՛ր քո Հայաստանը:

3. Մեր հայրենիքին նվիրված ուրիշ բանաստեղծություն՝ ընտրի՛ր: Համեմատի՛ր քո սովորած բանաստեղծության հետ:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Ներկայացրու՛ մեր ժողովրդի պատմության մեջ հայտնի որևէ դեպք:

2. Մի նամակ գրի՛ր արտասահմանի քո հասակակիցներից մեկին և նրան պատմի՛ր Հայաստանի մասին:

Արահետ նշանակում է «ոտքի բացած նեղ ճանապարհ»: **Ճանապարհ** նշանակող ուրիշ ի՞նչ բառեր կարող ես ասել:

Իմաստունի օրատեսրից

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Մեր երկրի պաշտոնական անունն է **հայասրանի հանրապետություն**: Այն գրնվում է հարավային կովկասում: հայասրանի հարևաններն են Վրասրանը, Ադրբեյզանը, Իրանը, Թուրքիան:

հայասրանի հանրապետությունն սրեղծվել է 1991 թվականին: Մայրաքաղաքը **Երևանն** է: Պետական լեզուն **հայերենն** է: հոգևոր կենտրոնը **Ասոր էզվիածինն** է:

հայասրանն ունի 10 մարզ՝ **Ճիրակ, շոթի, Մապուշ, Արագածոտն, կոտայք, Գեղարքունիք, Արմավիր, Արարատ, Վայոց շոր, Այունիք**: հայասրան է նաև **Արցախի հանրապետությունը**:

հայասրանի հանրապետության ամենաբարձր լեռը **Արագածն** է: Ամենամեծ լիճը **Ասանն** է: հայասրանի և Թուրքիայի սահմանով հոսում է **Արաքս** գետը, որը **մայր գետը, մայր Արաքս** են անվանում:

Արեղի՛ Գիրունիկ
Ճուրով սկավելու է արչակուրդը:
կարծում եմ, որ իմ հարչերով որոշ
ժամանակ քեզ չեմ անհանգստացնի:

Այս նամակով ուղում եմ
հարուկ շնորհակալություն
հայրնեղ քեզ. դու ամբողջ
քարվա ընթացքում ինչ շար
օգնեցիր: Պու իսկական
ընկեր ես:

Ինչուիկ

Ինչուիկ զան, շնորհա-
կալ եմ նամակիդ համար:
Գիրեմ, որ արչակուր-
դի ժամանակ էլ պիրի կարդաս:
Իսկ այդ դեպքում հարչեր ան-
պայման կառազանան: Գրիր, ես
սիրով կպարսախանեմ:

Միշտ քո բարեկամ՝
Գիրունիկ

Ամփոփիչ հարցեր և առաջադրանքներ

1. *Ինչ նոր բառեր սովորեցիր այս տարի: Դրանցից հինգը գրիր և բացատրիր:*
2. *Ինչ հոմանիշներ սովորեցիր: Մի քանի զույգ գրիր և բացատրիր հոմանիշների իմաստային տարբերությունը:*
3. *Ո՞ր բանաստեղծությունը քեզ ամենից շատ դուր եկավ: Ինչու՞: Եթե անգիր գիտես, արտասանիր:*
4. *Հեքիաթը պատմվածքից ինչպե՞ս ես տարբերում: Ո՞ր պատմվածքը կամ հեքիաթը քեզ ամենից շատ դուր եկավ: Ինչու՞:*
5. *Ինչ է առակը: Ո՞ր առակը քեզ դուր եկավ: Ինչու՞: Հիմնավորիր ասելիքդ, լսիր նաև ընկերներիդ կարծիքը:*
6. *Ինչ է ավանդությունը: Քո դասագրքի որևէ ավանդություն պատմիր:*
7. *Ինչ նոր բան սովորեցիր Իմաստունի օրատետրից:*
8. *Տատիկի և Իմաստունի ո՞ր խորհուրդներին ես հետևել այս տարվա ընթացքում:*
9. *Գիտունիկի պատասխաններից ո՞րն էր ամենահետաքրքիրը և օգտակարը քեզ համար:*
10. *Ինչ հարցով կդիմեիր Գիտունիկին: Մի նամակ գրիր նրան:*
11. *Ինչի՞ մասին կուզեիր լսել Իմաստունից:*
12. *Երկու առած-ասացվածք ասա: Մեկն արանի՞ր դրանք:*
13. *Դասագրքիդ նյութերից բացի ի՞նչ ես կարդացել այս ուսումնական տարվա ընթացքում: Համառոտ պատմիր այդ ստեղծագործություններից մեկը:*
14. *Ինչպե՞ս ես գնահատում քո աշխատանքը տարվա ընթացքում. որո՞նք են քո հաջողությունները և թերացումները:*
15. *Ինչ ես որոշել կարդալ ամառային արձակուրդի ժամանակ:*

Իմ տեղեկատուն

Բազմիմաստ են կոչվում այն բառերը, որոնք մեկից ավելի իմաստներ են արտահայտում:	մեծ 1. «խոշոր» (մեծ քար), 2. «նշանավոր, անվանի» (մեծ գրող)
Մեկիմաստ են կոչվում այն բառերը, որոնք մեկ իմաստ են արտահայտում:	ընթերցասեր «ընթերցել՝ կարդալ սիրող»
Հոմանիշ են կոչվում մոտ իմաստ արտահայտող բառերը:	փայլել – շողալ
Հականիշ են կոչվում հակառակ իմաստ արտահայտող բառերը:	թեթև – ծանր
Բառի բաղադրիչներ են կոչվում բառը կազմող մասերը՝ արմատը և ածանցը:	համաշխարհային համ / աշխարհ / ային
Արմատ է կոչվում բառի հիմնական իմաստն արտահայտող մասը:	հյուր, հյուրանոց, հյուրասեր
Ածանց է կոչվում այն մասնիկը, որը միանում է բառի սկզբից կամ վերջից և նոր իմաստ է տալիս բառին:	դժգոյն, զուլավոր
Նախաձանցը բառի սկզբից ավելացող ածանցն է:	անօգուտ
Վերջաձանցը բառի վերջից ավելացող ածանցն է:	դասարան
Հոդակապը բառի տարբեր մասերն իրար միացնող ա ձայնավորն է:	զարդատուփ

<p>Պարզ են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են միայն մեկ արմատից:</p>	<p>մարդ, օր, արև, ծառ, լույս</p>
<p>Բարդ են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են մեկից ավելի արմատներից:</p>	<p>ծովափ (ծով+ափ) խաղաղաշտ (խաղ+ղաշտ)</p>
<p>Ածանցավոր են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են արմատից և մեկ կամ ավելի ածանցներից:</p>	<p>անվախ (ան+վախ), քույրիկ (քույր+իկ), դժգոհություն (դժ+գոհ+ություն)</p>
<p>Գոյական են կոչվում առարկա՝ անձ և իր ցույց տվող բառերը:</p>	<p>մարդ, Տիգրան, գիրք</p>
<p>Ածական են կոչվում առարկայի հատկանիշ ցույց տվող բառերը:</p>	<p>կարմիր, քարե</p>
<p>Բայ են կոչվում գործողություն ցույց տվող բառերը:</p>	<p>երազել, խաղալ</p>
<p>Բառակապակցությունը առարկա և հատկանիշ կամ գործողություն և հատկանիշ ցույց տվող բառերի կապակցություն է:</p>	<p>կապույտ երկինք ուշադիր կարդալ</p>
<p>Նախադասությունը ցույց է տալիս առարկան և նրա կատարած գործողությունը:</p>	<p>Ճնճուկը ծլվում է: Պապիկը թերթ է կարդում:</p>
<p>Պարզ համառոտ նախադասությունը կազմված է միայն առարկա և գործողություն ցույց տվող բառերից:</p>	<p>Թռչունները երգում են: Տատիկը ժպտում է:</p>
<p>Պարզ ընդարձակ նախադասությունը կազմված է առարկա, գործողություն ցույց տվող բառերից և որևէ այլ բառից:</p>	<p>Թռչուններն ուրախ երգում են: Տատիկը մեղմ ժպտում է: Իմ տատիկը մեղմ ժպտում է:</p>

Ուղղագրական բառարան

աղբյուր
աղջիկ
աղբատ
Ամանոր
ամբողջ
այդպես
այսօր
անգամ
անընդհատ
անձրև
անվերջ
աշխարհ
աշխույժ
առաջ
առաջին
առյուծ
առջև
ասացվածք
արդար
արդեն
արդյոք
արթնանալ
արծիվ
արհամարհանք
արձակել
արձակուրդ
արյուն
արջ
արտասանել
արցունք
արև

բախտ
բանալի
բարձ
բարձր
բաց կապույտ
բերք
բույն

գաղտնիք
գգվել
գդալ
գոգ
գոռգոռալ
գորշ
գունավոր

դադար
դառնալ, դարձել
դաստիարակել
դարպաս
դդում
դեղձ

եղբայր
եղջերու
եղջյուր
եղևի
երբեմն
երբեք
երգ
երդում
երեսուն
երթ
երջանիկ
երրորդ

զայրույթ
զարդարել
զարթնել
զգույշ
զգուշություն
զեփյուռ

էակ

ընդամենը
ընդարձակ

ընդհանուր
ընդունել
ընթերցել
ընկուզենի
ընծուղտ

թագավոր
թանկանալ
թաքցնել
թեթև
թերթ
թռչուն
թուղթ
թունավոր

իբր
իջնել

լվացք
լուսավոր
լուցկի

խախտել
խարույկ
խեղդել
խեղձ
խեցգետին
խշշալ
խոնարհ
խրոխտ
խցկել
խփել

ծախսել
ծածկել
ծաղկել
ծաղկեփունջ
ծարավ
ծոծրակ

կապուտաչյա
կարգ
կարդալ
կենդանի
կեսգիշեր
կեսօր
կնձիթ
կողք
կորցնել
կրիա
կրծել
կուրծք

հագնել
հագուստ
հակառակորդ
հաղթանակ
հաղթել
հաղորդել
համարյա
համբույր
հայացք
հանկարծակի
հարձակում
հարյուր
հարևան
հերթ
հեքիաթ
հիանալ
հոգի
հոգնել
հոգս
հպարտ
հրթիռ
հրձվանք

ձագ
ձգել
ձյուն

ձամփորդ
ձանապարհ

ձեղք
ձյուղ
մարգարիտ
մարմարյա
մեջ
միանգամից
մինչև
միջև
միրգ
մրցել
մուգ կարմիր

յուրաքանչյուր

նախշուն
նրբաթերթ
նուրբ

շաբաթ
շագանակագույն
շղթա
շյուղ
շնորհակալություն
շնորհք
շոգ

ողկույզ
ողջ
ողջույն
ոչ ոք
որդի
որջ
որսորդ
որևէ

չէ
չորրորդ

պաշտպանել
պատշգամբ
պարապմունք
պողպատ

սաղարթ
սարյակ
ստեղծել
սրբել
սուրբ
սևանալ

վագր
վախկոտ
վայրէջք
վարդ
վերադարձ
վերելք
վերջ
վերք

տախտակ
տարերք
տարեցտարի
տիեզերք
տնօրեն

րուպե

ուղիղ
ուղղել
ուղևոր
ուրբաթ

փախչել
փարթամ
փորձ
փրփուր

քաղցած
քաղցր
քառասուն

օգնել
օգուտ
օդ
օրորել
օրորոց

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԱՐԴՆ ԻՐ ԳՈՐԾՈՎ Է ՃԱՆԱԶՎՈՒՄ	81
Յուրի Սահակյան, ՀԻՎԱՆԴ ԴԴՄԻ, ԿԱՂԱՄԲԻ ԵՎ ԲԺՇԿԻ ՄԱՍԻՆ	82
Վախթանգ Անանյան, ՈՐՍՈՐԴԻ ՍԻՐՏԸ	85
Հրաչյա Մաթևոսյան, ԷՍ ՄԻ ԲՈՒՌՆ ԷԼ ԹՈՉՈՒՆ- ՆԵՐԻՆ	88
ԳԱՐՈՒՆԸ ԱՅԼՔԱՆ ԾԱՂԻԿ Է ՎԱՌԵԼ	92
Հենրիկ Արթենյան, ԳԱՐՈՒՆՆ Ո՞Վ Է ԲԵՐԵԼ	92
ՄԱՅՐԻԿԻՍ	95
Սիրանուշ Բուլաթյան, ԲԱՐԴԻ	97
Հայկ Խաչատրյան, ԱՌԱՋԻՆ ԾԻՐԱՆԵՆԻՆ	99
ՄԵՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՈՒՆԸ	102
Սամվել Ծահմուրադյան, ՆԱՐԵԿԸ ՏԻԵՋԵՐՔՈՒՄ	
1	103
2	105
Սուրեն Մուրադյան, ՓՈՔՐԻԿ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՎԻՆ	109
Զորայր Խալափյան, ԱՄԵՆԱՏԵՐԱԼԻՆ ԵՎ ԱՄԵՆԱՌԻՐԱՆԱԼԻՆ	112
Արշավիր Դարբնի, ԱՂԱՎՆՈՒ ԵՐԳԸ	115
ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԵՐՈՍ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐԸ	118
Հայկ Խաչատրյան, ԱՍՔ ԼԱՎԱՃԻ ՄԱՍԻՆ	119
Հովհաննես Թումանյան, ՍԱՍՈՒՆՅԻ ԴԱՎԻԹ	123
Սիլվա Կապուտիկյան, ԼԵՌՆԵՐԸ ՀՊԱՐՏ	128
Յուրի Սահակյան, ՓԱՌՔԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐ	130
Նանսեն Միքայելյան, ԼՍԻՐ ԶԻՆՎՈՐԻՆ	133
Պատվական Խաչատրյան, ՆԱՄԱԿ	135
ԱՄՈՒՆ ՀՄԱՅՔՆԵՐԸ	138
Պատվական Խաչատրյան, ՍԵՎԱՆ	139
Հենրիկ Արթենյան, ԱՄԱՌ	140
Կառլոս Եղիազարյան, ԼՎԱՑՎԵԼ ՉՑԱՆԿԱՑՈՂ ԾԱՂԻԿԸ	142
Լև Տոլստոյ, Ինչպիսի՞ն է ցողը	144
Երվանդ Պետրոսյան, ՎԱՐԴԱՎԱՌ	146
Էդվարդ Միլիտոնյան, ՀԱՅԱՍՏԱՆ	149
Ամփոփիչ հարցեր և առաջադրանքներ	152
ԻՄ ՏԵՂԵՎԱՏՈՒՆ	153
ՈՒՂԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ	155

Իմաստունի գրույցը

պատմվածք (86)
վիպերգ (127)

Իմաստունի օրատեսրից

ծիրանենի (100)
աղավնի (117)
լավաշ (121)
Արցախյան շարժում (131)
Ավարայրի
ձակատամարտը (132)
Վարդավառ (148)
Հայաստանի
Հանրապետություն (151)

Իմաստունի խորհուրդները

կենդանիների
պաշտպանություն (87)
բնապահպանություն (91, 101)
լավ գործեր, հայրենա-
սիրություն (134)
խաղաղասիրություն,
հանդուրժողականություն (137)
բարեկրթություն (148)

Տատիկի խորհուրդները

թռչունների խնամք (91)
վերաբերմունք հացի
նկատմամբ (122)
մաքրասիրություն (145)

Ինչուիկի և Գիտունիկի գրույցներն ու նամակները

բառիմաստ և բառակազ-
մություն (84, 104, 108, 120,
129)
ուղղագրություն (147)
պատկերավոր և
արտահայտիչ խոսք (94, 104,
141)
խոսակցական և գրական
բառեր (124)
ձանաչողական (83, 98, 116)

Հանելուկ, բառախաղ, սուտասելուկ

Հեղինակներ՝ Մ. Կոբյուն,
Հ. Հայրապետյան,
Ս. Մուրադյան,
Ա. Ներսիսյան,
Յու. Սահակյան,
Յու. Ա. Սահակյան,
Ռ. Սահակյան, Վ. Վարդունի:

**Դավիթ Սևանի Գյուրջիեյան
Նարինե Հակոբի Հեքեքյան**

ՄԱՅՐԵՆԻ

**Հանրակրթական դպրոցի
3-րդ դասարանի դասագիրք**

Մաս 2

Հաստատված է ՀՀ կրթության և գիտության
նախարարության կողմից

Խմբագիր՝	Դ. Գյուրջիեյան
Նկարիչ՝	Ս. Այվազյան
Համակարգչային ձևավորումը՝	Ա. Օհանջանյանի

Չափսը՝ 70x100 1/16: Թուղթը՝ օֆսեթ:
Տպագրությունը՝ օֆսեթ: Տպագրական 5 մանուլ:
Տպաքանակը՝ 9498:
Տպագրված է «Էդիթ Պրինտ» ՍՊԸ տպագրատանը:

ԷԴԻԹ ՊՐԻՆՏ
Երևան, Դ. Մալյան 43
հեռ.՝ (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am